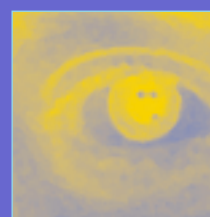

**DOBŘÁ
ADRESA**

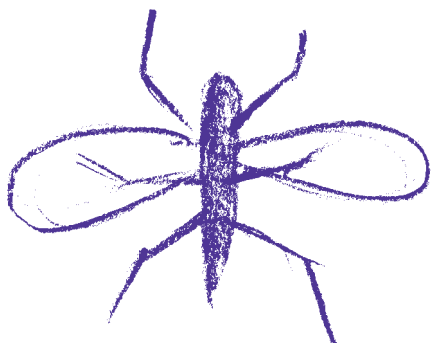
Z obsahu

Honza Petružela o divadelním festivalu ve Valašském Meziříčí

Miroslav Cingl: Česká folková hudba na internetu

Recenze knih H. Pražákové, P. Brycze a V. Votýpky

Obsah:

O čem se (ne)mluví

Petr Vlček: **Juden heraus, ale tichoučce** (4)

Honza Petružela: **Dělat divadlo a potkávat se** (6)

Jakub Šofar: **Tajný seznam III.** (8)

Karel Lišaj: **Naštvaný esejek podruhé... O výtvarném umění** (10)

Rozhovor

Mám k dispozici pouze tělo, rozhovor s hercem Matějem Dadákem (12)

Hudba

Jakub Šofar: **Procid(t)ěno** (18)

Petr Novotný: **Sahara: oáza klidu** (20)

Internet

Miroslav Cingl: **Surfuj a brnkej – Česká folková hudba na internetu** (22)

Literatura

Vladimír Novotný: **Paměti jedné „spisovatelské dcery“** (26)

Pavel Voňka: **Kterak milovati Teklu** (30)

Představujeme Vám

Jsem absolutně bez talentu, rozhovor s Michalem Černým a dvě jeho povídky (32)

Historie

Martin Groman: **V zámku i pod zámekem** (46)

Co se chystá

Co chystá k vydání Edice současné české poezie (50)

Podobrazník

Honza Hanzl: **Nabídka** (52)

Na titulní stránce: Michal Černý, „Komár“, kresba (viz povídka v rubrice Představujeme Vám)

Dobrá adresa, kulturně-společenský časopis na internetu, číslo 5, ročník 2. E-mail: dobraadresa@first-net.cz. Vydávají Přátelé Dobré adresy. Šéfredaktor: Štefan Švec. Redakce: Miroslav Cingl, Martin Groman, Jan Los, Vladimír Novotný, Jan Petružela, Kateřina Rudčenková, Viki Shock, Jakub Šofar. Grafická úprava a výtvarná redakce: Jakub Tayari. Výstavba internetových stránek: Libor Koudela. Neoznačené fotografie archiv redakce. Redakci nevyžádané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Technická podpora studio Grafin a FirstNet a. s.

NOVÁ NAVIGACE: KLEPNĚTE!

První stránka (titulní):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na „Z obsahu:“ se dostanete na str. 2 (obsah). Klepnutí na malé obrázky a jednotlivé body „Z obsahu:“ Vás přenesou přímo na příslušné stránky. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ se otevrou naše internetové stránky www.dobraadresa.cz v aktuálním prohlížeči. Klepnutím na střed obrázku se dostanete na popisek a tiráž na str. 2.

Druhá stránka (obsah):

BYLO od č. 1/00: Klepnutí na jednotlivé body obsahu Vás přenesou přímo na příslušné stránky. Klepnutím na naši e-mailovou adresu se Vám otevře nám adresovaný dopis v aktuálním e-mailovém programu. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ a na popisek k obrázku na první straně se dostanete na první (titulní) stránku. Klepnutím na slovo „Obsah:“ se Vám zvětší obsah přes celou šířku okna.

Další strany stránky (včetně druhé s úvodníkem):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na jednotlivé internetové resp. e-mailové adresy se Vám otevře příslušná stránka resp. se Vám nadepíše příslušný dopis v aktuálním programu. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ v levém nebo pravém horním rohu stránky se přesunete na str. 2 (obsah). Klepnutí na nadpis článku nebo na nadpis části článku (básně, povídky...) Vám zvětší první sloupec s textem článku přes celou šířku okna. Klepnutí na poslední řádek sloupce Vás přenesou na začátek dalšího. Klepnutím na poslední řádky článku (většinou je to podpis) Vám zmenší celou dvoustranu na velikost okna. Klepnutím na komentované obrázky se Vám zvětší příslušný komentář a klepnutí na něj Vám zase zmenší celou dvoustranu na velikost okna.

KLEPNĚTE SEM!

Naši milí,

kdybyste jen věděli, jak zoufalé je psát úvodník, aniž vlastně víte, co bude v čísle. Tenhle měsíc se snad všichni rozhodli, že nedodrží uzávěrku. Kdo by se jim taky divil, jeden může být rád, že mu napíšíou vůbec něco.

Nu což, aspoň je místo na úvahy obecnějšího rázu. Přichází květen, měsíc lásky. Nedivte se tedy, až uvidíte zpitomnělé šéfredaktory poletovat za luznými vílami po ulicích a vyznávat jim city.

Květen je také měsíc práce. Proto se bude činit i redakce Dobré adresy, do níž, jak si v tiráži povšimněte, přibyla vedle starých matadorů nová jména. Jmenovitě myslím Mirka Cingla, Martina Gromana a Honzu Petruželu. My tři králové jdeme k vám, nebo spíš oni tři králové přišli sem, a nebojte se, většinou jsou na čtenáře hodní a bez důvodu nekoušou. Tedy pokud o nich nenapíšete něco podobného.

V tomto čísle jsme vám projednou dali s radikálními změnami pokoj a připravili jsme výjimečně klasickou pestrou nabídku. Příště se doufám už zase na nějaký ten šokující zlom dostane. Však uvidíte.

Nakonec bych chtěl poděkovat brněnskému Hostu, že o Dobré adrese psal ve svém (tuhším) třetím čísle tak hezky. Na oplátku můžeme říci, že Host je taky docela milý časopis a líbí se nám. Tolik k výměně lichoček.

Mějte se tedy hezky a vrhněte se na čtení. Vybere si snad každý. Tedy, v propagačním žargonu lépe: vybere si **určitě** každý.

Štefan Švec

Juden a le

V nejmenované cizině a v nejmenované instituci (nejmenuji, nejmenuji, poněvadž nejde ani o žalobníčkování, ani o konkrétní osoby, dozajista svedené a zneužitě, nýbrž o problém) se konal už poněkolikáté cosi jako minifestival české literatury. Pokaždé měl nějakou tematickou osu a pro letošek se organizátoři rozhodli, že tímto svorníkem bude tématika holocaustu a vůbec literatura z pera českých židovských autorů (tedy tvořících česky, ale židovského původu, např. Hostovský nebo Weil). Došlo i na německy píšícího Kafku, neboť ten je v cizině málem synonymem Prahy.

Jak už to u takových minipřehlídek bývá, na pořadu byla ještě celá řada doprovodných akcí, nicméně se vědělo, o čem onen festival

bude tentokrát – tedy „o tom“. A také v klidu a v pokoji proběhl, o jednotlivé akce byl zájem jednou větší, jednou menší, tak jak už to bývá, na slavnostní raut si pochopitelně našli čas téměř všichni, koho se to v tom městě týkalo, koneckonců kdy také jindy se zahraniční bohemisté mohou společně setkat a poklábosit si o všem možném, když ne na takových minifestivalových minirautech, byť tam pro samé povídání kolikrát velice riskují, že se na ně nedostane ani kapka vína, ani špetka jednohubky.

Jenomže letošní cyklus pořadu nebyl, jak se ukázalo, nikterak neutrální ani nevinný. Převážně většině dozajista nebyl solí v oku, převážná většina lidí kolem literatury jest kultivaným společenstvím, snažícím se hodnotu hájiti každou. Nicméně se na jednom pořadu přihodilo, že v rámci diskuse se přihlásil muž, u něhož nebylo pochyb, že už v životě hodně prožil a zažil, zejména funkcí,

a ten se nechal slyšet, nikoli snad ostentativně anebo militantně, nicméně naprosto jednoznačně, přičemž si zvolil tón spíše káravý, mentorující, než aby byl přímo vyčítavý – a pravil přibližně tolik, máme-li jeho vystoupení parafrázovat: Toto téma na festival české literatury rozhodně nepatří, Češi jsou přece Slované, takže nás zájmají jako slovanská literatura, nikoli nějaká židovská, s tím pryč. S tím si choďte na židovské svátky.

Nebyl to zase až tak úplně hlas volající na poušti: už předtím v diskusi zazněly relativně spřízněné, byť zdaleka nikoli tak vyhraněné hlasy, promlouvající asi v tom smyslu, že není vůbec jasné, zda se literáti s židovskou krví mají chápat jako součást národní literární kultury, arcizje s určitou specifičností, anebo se z takového literárního organismu mají raději vyčleňovat jako cizorodý element, nikoli snad škodlivý, ale stejně cizorodý. Zdálo by se, že jde všehovšudy individuální postoj, ačkoli žádní funkcionáři nikde na světě nikdy neřikají, co si opravdu myslí, pokaždé tlumočí nějaký oficiální nebo polooficiální stanovisko, za které nemohou být kri-

tizování, a pokud jsou jejich výroky skutečně totálně dementní, vždy je mohou právě jako funkcionáři ruče oficiálně dementovat.

Jenomže druhý den, při méně oficiální příležitosti, přesto ale při dostatečně reprezentativně veřejném setkání se tato námitka nebo toto zavrčení opět vrátilo na pořad dne. Tentokrát s ním nevyrukoval žádný cizinec, u něhož samozřejmě může a má platit, že v jiném kraji holt jsou jiné mravy, byť i v jedné zemi mravů býváme dozajista převelice různých, ale, řekneme-li to poněkud povšechně, jak to jenom může býti, významný

Anebo to celé také můžeme
bohorovně bagatelizovat
parafrází proslulých slov
nadporučíka Lukáše: když
už ty Židy v české literatuře
máme, nemusí o tom přece
nikdo vědět...

heraus, p o t i c h u

představitel nebo představitelka, na tom pranic nesejde, našich obecně vzato veřejnoprávných médií (tím máme na mysli, že nikoli bulvárního tisku nebo skinheadských tiskovin). A dotyčný či dotyčná oznámil či oznámila všem přítomným, že nápad prezentovat českou literaturu ve spektru holocaustu a českých židovských spisovatelů je nejen omyl anebo nedorozumění, ale že to jest přímo velikánskou chybou a že se to již nikdá nemá státi. A že by o tom naše veřejnost měla být v tomto duchu informována a že by se to měla dověděti. A basta.

Dozajista každý má své gusto a proti gustu žádný dišputát, ale stavěti problém tak, že z něho logicky vyplývá cosi jako vymítání nebo vyobcovávání z naší pravé ryzí slo-

vanské literatury české těch tvůrců, kteří mají něco společného s židovstvím nebo s židovským původem, to je záležitost přinejmenším ošemetná. Něco podobného tady už jednou bylo: kdysi se v souvislosti s českou literaturou víceméně nemohlo přiliš mluvit ani o Ortenovi, ani o Poláčkovi, ani o Weilovi (ten byl ostatně zrádce nejzrádcovštější, trockista a Žid k tomu), ani o Hostovském, ani o exulantu Lustigovi, ani o disidentu Klímovi, nanejvýš tak o Olbrachtovi, protože ten sepsal Annu proletářku a židovské krve měl jen přiměřeně. Atp. A dnes bychom rozhodně měli ignorovat Martina Komárka, poněvadž ten si v jednom kuse tropí šprým a smích nejen z Václava Havla a Václava Klause, ale také z Vác-

lava Klause a Václava Havla a dokonce si k tomu sepisuje nějakou krásnou literaturu.

Item: ať se to zaobalí do vznešených anebo ještě vznešenějších slov, dohromady to není nic jiného, než umně skrytý a skrývaný, ale přece jenom pěkně průkazný a nepopíratelný malinký český antisemitismus, podporovaný a podněcovanými i jinými postoji, ku příkladu odjinud, u nichž už nemůžeme hovořit toliko o malém, nýbrž o velkém a zjevně už ani nezakrývaném antisemitismu. Anebo to celé také můžeme bohorovně bagatelizovat parafrází proslulých slov nadporučíka Lukáše: když už ty Židy v české literatuře máme, nemusí o tom přece nikdo vědět...

Petr Vléček

Dělat divadlo

Setkání divadel
malých jevištních forem
ve Valašské Meziříčí
30. a 31. března 2001

Setkání divadel malých jevištních forem ve Valašském Meziříčí patří mezi přehlídkové festivaly amatérského divadla, které se každoročně konají po celé republice. Odbornou porotou doporučené soubory z jednotlivých oblastních akcí se pak setkávají na celostátním festivalu Šrámkův Písek. Valašskomeziříčský festival, s tradicí vzniklou někdy v polovině sedmdesátých let, je zřejmě nejvýznamnější událostí amatérského divadla v severomoravském regionu. Pokusím se zde o několik kritických připomínek k letošnímu ročníku, které se budou týkat zejména fungování poroty.

Festivalu se zúčastnilo deset divadel ze severní Moravy. Soubory známé z minulých ročníků přehlídek, a byla jich právě polovina

zúčastněného počtu, představují jistou konstantu v programu. Tyto soubory jezdí do ValMezu každoročně a relativně stále publikum si zvyklo na jejich styl hry a je připraveno na jejich vystoupení. Druhá část zúčastněných představují soubory, které jsou zde většinou poprvé (a často naposled).

Z letošního ročníku byly porotou ve složení Petr Cekota, Zdeněk Čecháček a Pavel Bártek navrženy na postup na Šrámkův Písek Dekadentní divadlo Beruška s představením „Mimo soutěž“ a Divadlo V soukolí „Jsou soutěsky, jsou v nás“. Oba soubory patří k „žánru“ tzv. improvizacího divadla, kdy představení vzniká přímo před očima diváků. V závěrečném rozborovém semináři došlo k ostrému střetu mezi porotou na jedné straně a členy divadel a publikem na straně druhé. Problematické bylo již samo rozhodnutí poroty o postoupivších souborech, které, ač se jinak jedná o soubory velmi kvalitní a diváky oblíbené, nepodaly na letošním festivalu přesvědčivý výkon. Představení Divadla V soukolí trpělo vnitřní neshodou členů souboru, jejich improvizované představení nevytvořilo ucelený tvar, tak jak se jim to výborně povedlo v minulém roce. Herci se vzájemně nerespektovali, což je u tohoto typu divadla nezbytným předpokladem. V představení DD Beruška, které protagonisté demonstra-

Pokud se amatérské
divadlo setká s tak

a potkávat se

nekompetentní porotou,
může jej to od příští
účasti na festivalu
i odradit...

tivně nazvali „Mimo soutěž“, dopředu tak reagující na rozhodnutí poroty (!), jelikož byli na Šrámkův Písek vybráni již několikrát, byla také patrná vývojová krize, kterou se však zkušenému souboru podařilo částečně vyrovnat. To, že porota ohodnotila tato představení jako nejlepší, považuji za přehmat, který ukazuje na tendenci k hodnocení žánru – tj. preferování improvizčního divadla nad klasickým dramatickým tvarem – než samotného předvedeného představení. Oba soubory jsou nepochybně dobré a můžeme předpokládat, že šlo o momentální indispozici. Tím se však ostatní zúčastněná divadla „tradičního“ typu dostávají jaksi automaticky mimo hru.

Už samo složení poroty, která ani neuznala za vhodné se před rozborovým seminářem představit, je podivné. Kdo sem například nominoval divadelního manažera Pavla Bártka, který, jak se ukázalo, k amatérskému divadlu nemá moc co říct? Téměř celý seminář měl hlavní slovo pan Zdeněk Čecháček, jeho hodnocení bylo často řečně velmi nešťastné a některé jeho výroky a interpretace byly pro zúčastněné soubory

až urážlivé (komentář k vystoupení dramatického souboru Temperka, který se jediný na festivalu prezentoval s „vážnou“ hrou). Petr Cekota občas cosi podotkl, ale v jeho případě byla bohužel příliš patrná snaha o teatrologické rozebírání představení, které se u amatérských souborů, které ve Val-Mezu hrají, zcela mívá účinkem. Třetí člen poroty Pavel Bártek celou dobu mlčí a až poté, co je publikem přímo vyzván k vlastnímu komentáři představení, se neúspěšně pokouší o chabý rozbor. Z publika se ozývají hlasy po konkrétních připomínkách poroty k technickým stránkám představení, problému jevištní řeči apod., na což však odborníci opakovaně nereagují.

Beruška se v průběhu semináře vzdala, podle potlesku v konsensu s většinou přítomného publika, svého postupu Na Šrámkův Písek ve prospěch souboru XXXHX_XOX^XOXX, jehož představení „Přepadení jako jako“, ve kterém výborně rozehráli pirandellovský konflikt jevištní iluze a antiiluze, bylo to nejlepší na letošním ValMezském festivalu. Jak je patrné z Cekotova článku v MF DNES z 2. 4. 2001, porota vstřícné gesto Berušky ve prospěch souboru XXXHX_XOX^XOXX nepřijala.

Pokud se amatérské divadlo setká s tak nekompetentní porotou, může jej to od příští účasti na festivalu i odradit, což by se stávat nemělo. Na obranu porotců je třeba podotknout, že vystupování členů některých divadel v závěrečné diskusi nebylo místy příliš korektní.

Na závěr ještě pár slov k ostatním divadlům. Mimo již zmíněné Temperky byla všechna představení (nepočítaje v to Jiříkovo vidění, které jsem neměl možnost shlédnout) laděna komediálně. Soubory na přehlídce většinou prezentují s větším (XXXHX_XOX^XOXX, Tom a Jeff, Crepácy) či menším úspěchem (DIOS Propadlo) vlastní tvorbu. Objevilo se zde také jedno představení commedie dell'arte v provedení Divadla Bráškové, zahrané v exteriéru. S celkovým nepochopením a odmítnutím se setkal sled vulgárních rádobykabaretních skečů divadla DIOS Propadlo, který může být účinný pro úzký okruh známých diváků, ne však pro diváky festivalu, kteří jsou zvyklí na vyšší úroveň představení.

Ze většiny představení je patrné, že soubory se chtějí především bavit a na přehlídku jezdí proto, aby se setkaly s ostatními soubory a jinými diváky než jen z okruhu svých známých. Náplní festivalu není tedy boj o onen postup na Šrámkův Písek, ale především vzájemné setkávání, které tvoří podstatu divadla a amatérského především. Pro příští ročník by bylo vhodné lépe koncipovat složení poroty, aby znovu nedošlo k podobně nešťastnému závěru jako letos.

Honza Petružela

Setkání divadel malých jevištních forem, Valašské Meziříčí, 30. a 31. března 2001. Dekadentní divadlo Beruška (Hranice) - Divadlo V soukolí (Havířov) - XXXHX_XOX^XOXX (Ostrava) - Crepácy (Havířov) - Divadlo Tom a Jeff (Havířov) - Temperka (Třinec) - Jiříkovo vidění (Ostrava) - Divadlo Šmíry (Frýdek-Místek) - Divadlo Bráškové (Ostrava) - DIOS Propadlo (Václavovice).

V prvním roce výsadku v pražském týlu

Tajný seznam

Každý by měl mít tajný seznam toho, co by chtěl v životě zažít, a neříkejte, že to tak není, protože pak bych musel vyrukovat s průměrem od starého dobrého Freuda o masturbaci, a neříkejte, že to neznáte...

Tenhle začátek je „fakt dobrej“, proto ho už nikdy v tomhle seriálu nebudu měnit.

Minule jsem „pro vás poznal“, jak fungují noviny, tak je můžu ze seznamu vyškrtnout a nahradit něčím jiným. Takže seznam teď vypadá:

- Poznat jak funguje televize
- Poznat jak funguje nahrávání
- Poznat jak funguje raut

Televize – to je vrchol, to je top, to je Olymp médií. V televizi je smícháno všechno

dohromady ze všeho, „co je o člověku“. A před Listopadem, když existovaly jen dva kanály Československé televize (pokud někdo nebydlel u hranic, kde se mohl dívat na „Bavoráky, Rakušáky či bratry Poláky“ apod.), to platilo o to více...

V prvním roce výsadku v pražském týlu jsem jednou visel v tramvaji a paní pode mnou četla konvolut čtenářských ohlasů na nějaký televizní pořad a já si připadal povznesen z toho, že jsem se dostal přímo na kontakt, full contact, že jsem se taky namočil. Představte si, že jsem byl v tramvaji s někým z televize. Tý vole, to až řeknu doma! A Kavky čněly nad Prahou mnohem výš než Vítkov, než Strahov, než špičky svatého Víta!

Přesto v posledních letech před Listopadem se už (občas) děly věci, jež prolamovaly sanitární kordony... Spadla na mě knížka o dějinách fyziky, tedy redakčně; byl jsem v tom nevině a ještě

jsem jednou visel v tramvaji a paní pode mnou četla konvolut čtenářských
ohlasů na nějaký televizní pořad a já si připadal povznesen
z toho, že jsem se dostal přímo na kontakt,
full contact, že jsem se taky namočil.

Představte si, že jsem byl
v tramvaji s někým
z televize.

dnes se všem těm Newtonům, Maxwellům a Diracům omlouvám. Sepisovateli příručky se podařilo nějak se nabourat do kteréśi redakce a volal mi nadšeně: „Budeme v televizi. Budete mít tak sedm minut, zaručil mi to XY. Jo, musíte tam. Aby to bylo jistěný ze všech stran. No jistě, o to se postarám. Ne, je to hotový.“

Tak i já budu v televizi? I já budu moci aspoň na chvíli okusit nektar a božskou ambrosii?

14 dní jsem sepisoval, brousil, vybrušoval a přebušoval slova, která by měla padnout za moji osobu. Moje slova v české tele-

vizi. Doma nic neřeknu, kdepak, nikomu nic neřeknu. Bude překvápko, bude divení. To je pašák, ten náš kluk. Ještě v první třídě si šlapal na jazyk. A teďka v televizi... a mluví tam...

Nadešel den, nadešel čas, o hodinu dřív jsem rázoval kolem toho utopického areálu. V danou hodinu do recepce, kde mě sice nevítal zástup krojovaných maléřek; odvedla si mě nějaká ficka. V maskérně mě popudřili. A všichni byli takoví ležérní. V televizi – a ležérní, to nepochopím. Pak už jsme seděli v kaširovaném studiu, na stole liščí ohon a ebonitová tyč, to prý bude „dobřej špílec“, říkal „rejža“. No, proč ne, když už jsem tady, tak mě nějaký ohon nevyvede z míry. Točilo se vám to dlouho, předlouho,

slov padalo, svých sedm minut jsem zopakoval několikrát v různé kadenci a pořadí. Taky jsme se zasmáli, protože se dělala legrace. A pak byl konec a ficka mě zase odvedla ven a řekla: My vám zavoláme, až se to bude vysílat.

Uplynul týden, měsíc, čtvrt roku. Nadšení vyprchalo jak kyslík z pouťového balónku. Pak přece jen zavolali.

V určený den a hodinu jsem zmagořil celou rodinu, aby se dívala na televizi, že tam bude určitě něco důležitýho. Asi si mysleli, že směřem od Zimního paláce přiletí výstřely a vrátí se do děla Aurory. Nebo tak něco... Pak hlasatelka ohlásila oblíbený vědecko-populární pořad, jehož součástí bude informace o nové knize. Shromážděná rodina začala nespokojeně brblat.

No – zkrátím to. Informace o dějinách fyziky trvala asi 80 vteřin, hlavní roli v ní hrál liščí ohon a ebonitová tyč. Mě zastupovalo jedno slovo a zároveň věta: „Rozhodně.“ Bohužel bez titulku.

Rodina prohlásila, že práce s liščím ohonem nebyla špatná a šlo se na večeri.

A tak jsem aspoň trochu pochopil, jak funguje televize.

Jakub Šofar

Esejko... Esejko...
Z Naštvaných esejků

Karla Lišaje

anonimus bošch
Esejko... Esejko...
Z Naštvaných esejků
Karla Lišaje

Membrandt

max

Picasso

J sme doba úpadku! Není už krása díla výtvarného, neznamená nic. Snad prostá mysl hodnotí ještě artefakt slovy „to se mi líbí, to je hezké“. Člověk vzdělaný neměří už dílo krásou.

Neznamená nic, jak obraz vypadá, co je motivem či nemotivem, jaké barvy či postupy byly použity. Jediné na obraze je důležité – podpis v zastrčeném rohu. Kult autorství přinesla moderna, autor je zbožštěn a jen podpisy stačilo by prodávat k rozvěšení po stěnách.

Co záleží na obraze... Tak „Kristus a cizoložná žena“, „Emauzští učedníci“, obojí od Vermeera van Delfta, stojí miliony. Díla tatáž, namaloval-li je Han van Meegeren, mají cenu menší víc než tisíckrát. Rozumějte, nejde o dí-

la různá, *tentýž* obraz má dvě různé hodnoty podle toho, kdo jej namaloval! Asi jsem tupý, ale ptám se: PROČ? Změnila se snad krása obrazu? Zapadlo se jménem nějaké světlo, vybledly barvy a zhrubnul šerosvit?

Japonská banka zešílí, když se zjistí, že její proslavený Picasso je padělek. Jak to? Mám tomu rozumět tak, že nechtěla rozsvítit své prostory obrazem, který je krásný, ale ukázat jen na hřebíku pověšené jméno?

Nezáleží už opravdu vůbec na tom, jak dílo vypadá? Proč je originál grafického listu mnohosekrát dražší než dokonale totožná dvacátá kopie? Proč platí totéž s prvním a dvacátým odlitkem bronzové plastiky, které od sebe nikdo nerozezná ani mikroskopem?

Středověk hodnotil dílo jako židli, ještě Dürer psal o jakémsi svém obraze, že „je kvalitní, třikrát přelakovaný“. Hodnotilo se zpracování námětu, barvy, estetická působivost, trvanlivost. Ano, některým autorským dílům se dávala přednost – protože uměly vyrobít obraz lépe. Dnes se k autorům nechodí pro dobrý obraz, ale

Japonská banka zešílí,
když se zjistí, že její
proslavený Picasso je
padělek. Jak to? Mám
tomu rozumět tak, že
nechtěla rozsvítit své
prostory obrazem,
který je krásný, ale
ukázat jen na hřebíku
pověšené jméno?

Degas

A

pro podpis třeba pod (ovšem vlastnoručně!)
umaštěným ubrouskem. Obsah se vyprázdní,
estetický dojem ztratil jakoukoliv hodnotu.
„Milovníci umění“ močí blahem do kalhot z
ceny díla a ne z toho, co zobrazuje.

Dobře, ať jsou ceny Goghových vedleď
nevýčísitelné, ale proč za každé jeho škráb-
nutí do stolu dostanete zámek? Navrhuji
z obchodu s uměním výtvarná díla vyloučit.
Stačí z nich vystříhnout či vyloupnout pod-
pisy, přiřadit k nim rozměry, techniku pů-
vodních obrazů a sestavit katalogy, stále se
podle nových nálezů podpisů obměňující.
Tři olejové Cézanny za dva akvarelové Mo-
nety, dvanáct Alšů tuší za jednoho Zrzavého
voskovkami...

Díla bez růžků rozvěste po galeriích.

2-0 výtvarném

U umění

*Esejko... Esejko...
z Naštvaných esejků*

Karla Lisajeni

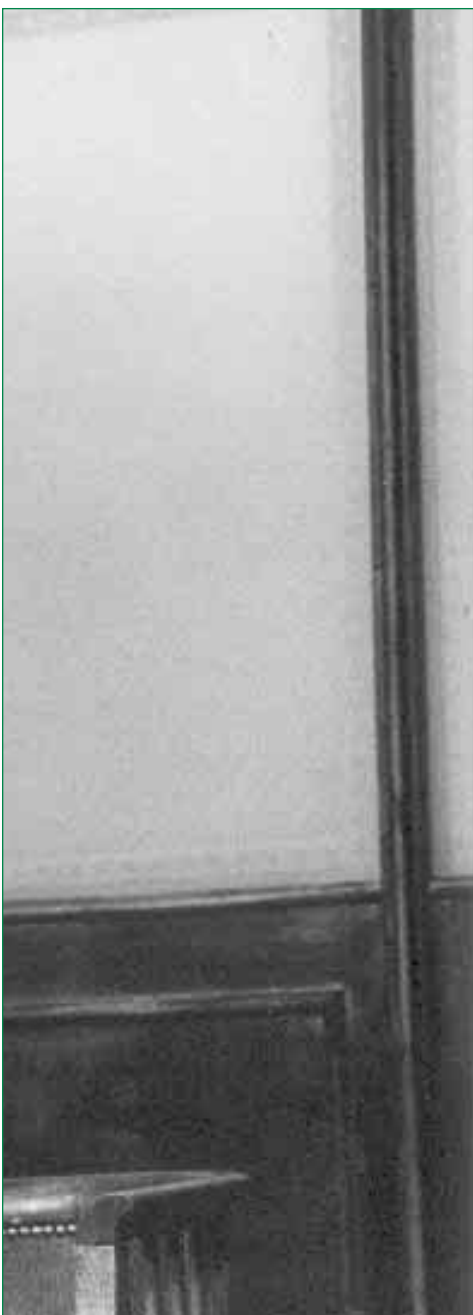
monety

Vincent

E. Munch

Pětadvacetiletý herec Matěj Dadák byl nominovaný na cenu Alfreda Radoka za talent roku 2000. Cenu mu nakonec „vyfoukl“ Ostravák Richard Krajčo za roli Hamleta v inscenaci Václava Joska v Ostravě. Už samotná nominace ale říká o schopnostech tohoto mladého herce hodně. Protože jsme si hodně povídali o jeho titulní roli v inscenaci *Vojcek*, doporučuji vám nahlédnout do Dobré adresy č.7/2000 a přečíst si mou nadšenou recenzi na toto představení. Ještě více vám však doporučuji si na *Vojcka* do Činoherního klubu zajít.

Mám k dispozici pouze tělo

Rozhovor s Matějem Dadákem

Byl jsi nominovaný na cenu Alfreda Radoka za talent roku, kritiky v porotě jsi pravděpodobně dostal svým Vojckem.

Asi jo. Dělal jsem loni jen jen dvě role – Vojcka a Matěje v *Návratu do pouště*. Myslím, že za Vojcka je to dobrá satisfakce. Ta práce pro mě byla naplňující, byla to tvorba od první čtené dodnes. Text byly jen fragmenty, skládali jsme je dohromady.

Takže tvůrci konečné podoby nebyli jen inscenátoři Kubran a Čičvák?

V podstatě jsme ji tvořili všichni a já jsem byl skoro u všech podstatných rozhovorů, většina scén je – já a někdo. Na zku-

Asi jo. Dělal jsem loni jen jen dvě role – Vojcka a Matěje v *Návratu do pouště*. Myslím, že za Vojcka je to dobrá satisfakce. Ta práce pro mě byla naplňující, byla to tvorba od první čtené dodnes. Text byly jen fragmenty, skládali jsme je dohromady.

šebně visel velké papír, kterému se říkalo „vláček“, kde byly čtverečky a na nich název scény a jak to tam vypadá a skládalo se to podle potřeby za sebe. Stránky textu byly původně neočíslované.

V jaké fázi vlastně text Georga Buchnera v překladu Ludvíka Kundery byl?

Vlastně nevím, z čeho to překládal Kundera, jestli z nějakýho tvaru, v němž už byl před tím poskládaný scénosled, nebo jestli je to řazení jeho práce. Ale spíš si myslím, už Němci vydali text s poskládanými scénama. My jsme je ale přehazovali a vůbec hru redukovali. Z původních více než dvaceti postav zůstalo šest, pryč šli různí tovaryši a babička...

Viděl jsi jiné inscenace Vojcka? Třeba teď v Národním divadle operu v režii Davida Radoka?

Jo. Líbil se mi. Ale jak nad tím člověk hloubá a zná souvislosti, tak špekuluje. Říká si, takle je to taky možný, ale tohle ne. Mám o stylu Vojcka asi docela jasnou představu. Něco bylo v souladu, něco rušilo, ale v zásadě se mi opera líbila. Pak jsem viděl i Dočekalova Vojcka v Disku. To se drželo Kunderova scénosledu – v podstatě nazkoušeli text.

Máš na sobě oranžové tričko, Vojcka hraješ v oranžové košili... co ti Vojcek dal za rok, co ho hraješ? Necháváš jeho kůži na jevišti?

Těžko říct. Půl hodiny mi trvá než se vzpomenu, ale to hlavní působení bylo hlavně během zkoušení – tehdy o postavě člověk nejvíc přemýšlí a žije v tom. Představení už je ten vláček, pořadí scén, jak visely na zkušebně. Není to klasické průběžné jednání. Situace jsou rozděleny na fáze a střídají se v rychlém sledu s fázemi situací jiných. Je to jakoby člověk připojil k jedné obrazovce pět videí se stejným filmem. Filmem – příběhem, který sám o sobě dává smysl. Každá kazeta by však byla přetočena na jiném místě, člověk by přepínal z jeho

videa na druhé, rozbil přirozenou následnost, ale nikoliv příběh, hrdina by byl v každém okamžiku autentický. Já mám k dispozici pouze tělo a musím s plným nasazením a prožitkem poskakovat v těch různých fragmentech a naplňovat tak precizně promyšlenou strukturu představení.

Když jsme stavěli celou strukturu hry, tak pro nás bylo důležité, že každá z těch šestí postav má k Vojckovi vyhraněný vztah, má svoji symbolickou rovinu a svou obsesi. Doktor na Vojckovi dělá pokusy, Hejtman ho neustále provokuje a deptá, Marie – milénka – ho podvádí, Ondřej – přítel – mu nemůže pomoci. Chtěli jsme obhájit Vojcka jako člověka. Chtěli jsme hájit člověka...

A obhajoba jeho činu? Přeci jen Marii chuděru zabodne.

Taky. Existovalo nebezpečí, že zklouzneme pouze do sociální problematiky. Ten jev tam je přítomný, existuje tam zřejmý motiv chudého člověka, ale není třeba jej akcentovat – vysvětlovat – já jsem chudák a proto dělám tyhle věci. Vojcek to prostě konstatuje. Je to jiný vnímání světa ve spoustě rovin. Třeba dítě – je tam nebo není? Z kočárku se lije voda. Vojcek nakonec vypráví pohádku kaprovi. Roviny té inscenace by se daly částečně znázornit v grafu a v mnohastránkové legendě. Mluvit můžu jen o jednotlivých motivech.

Ještě pořád máte problémy s tím, že Vojcek není příliš populární mezi publikem Činoherního klubu? Je to kvůli absenci známých osobností, které diváci ČK očekávají, je to dramaturgický problém? Nebo je hra pro diváky příliš komplikovaná?

Je to všechno dohromady. Teď s odstupem si říkám, že Vojcek měl možná přijít až teď, když už tu začínáme mít v divadle trošku pozici. Taky se sem běžně chodí na trošku jiný divadlo a na známé herce. Možná by lidi chodili víc, kdyby se to hrálo v jiném divadle, ale to bych zase nebyl tady, takže je to asi tak, jak to má být.

Necháme Vojcka chvíli spát. Jak se tak dívám na výčet tvých rolí, je tam Brecht, Buchner, Sikora, Koltés, kromě Molierova Tartuffa mi tam jaksi „chybí“ echt klasika?

Ale jo, dělali jsme něco ještě na škole, ale spíš dílčí projekty. Určitě bych ji rád někdy dělal, třeba jestli budu někdy hostovat v nějakém větším divadle. Kdyby ses ale chtěla ptát na vysněnou roli, tak nemůžu říct. Mě baví hledat vztah k roli hned na začátku, najít v ní věci, které by hned tak napoprve člověka třeba nenapadly. Snažím se i malou nebo neznámou roli udělat tak, aby si ji lidi zapamatovali.

Nejklasikovějším klasikem Shakespearem ses ale zaobíral ve své diplomové práci na JAMU – resp. motivy šílenství v jeho hrách.

Diplomky na JAMU se běžně píšou o vlastních absolventských rolích, což já jsem nechtěl. A protože mě zajímaly role, ve kterých je něco tajemného, pomateného, zběsilého a šíleného, tak jsem došel k fenoménu šílenství v dramatu. Toto téma by se však do diplomky nevešlo, tak jsem zapřemýšlel, kde by to bylo markantní a Shakespeare byl ideální. Práce se jmenuje: Fenomén šílenství v tvorbě Williama Shakespeara. Pustil jsem se do toho pod vedením Petra Sherhaufera, dej mu pánbůh věčnou slávu, kterej se pro to nadchnul a pomáhl mi dát tomu formu. Na tu práci chci ještě navázat. Snad brzo přijde čas... *(Původně se Matěj o své práci rozpovídal, což mi připadalo hodně zajímavé. Jeho přáním ale bylo, abych tuto pasáž škrtnul, protože cítil, že to, co říká, je neúplné. Ač nerada, jeho přání respektuji, doufám ale, že až práci dokončí, poskytnu Dobré adrese alespoň ukázkou a že si o ní spolu popovídáme. – pozn. L. N.)*

Po absolvování JAMU jsi byl dva roky v angažmá Husy na provázku. Jak ses do tohoto (alespoň kdysi) fenomenálního divadla dostal?

Začalo to už před JAMU. Byl jsem ve studiu *Evy Tálské* (režisérka DHnP), připravovala mě na JAMU. Nedostal jsem se totiž dvakrát na konzervatoř, tak jsem byl na učňáku. A Petr Sherhauser (dále Šery) se mnou dělal monolog pro přijímačky: „Poď, Matýsku, uděláme to, něco si vyber.“ Vybral jsem si od Kafky povídku *Jízda tramvají*, stáli jsme na chodbě v Domě umění a tam jsem mu to musel předvést. Na JAMU jsem se nakonec dostal a Šery tam učil, tak mě vídal. Jednou jsem seděl v Martě, brnkal jsem na elektrickou kytaru, Šery přišel na pódium, zálibně mě poslouchal a říkal: „Matýsku, poď k nám do divadla, budete si tam s Jouzíkem (Honzou Zrzavým) hrát na kytaru a bubeníků máme plno. Běž za Petrem Oslzlým, Eva tě zná...“ A tak jsem tam po JAMU byl dva roky od roku 1997.

Jaké to byly dva roky? Husa v posledních letech nezažívá zrovna vrchol, že?

V Huse se trochu vyčerpaly témata, bylo by tam potřeba přibrat nové lidi. Mám pocit, že jsou hodně ješitní, myslím vedení. Berou si loyální typy, kteří budou poslouchat je. Hlavně *Petra Oslzlého*. Eva Tálská zase dělá jedno představení třičtvrtě roku. To byl jeden z našich základních sporů. Vděčím jí za hodně, ale... Dělal jsem s ní Vlky od Romana Sikory – spolužáka dramatika – a to byla celkem fajn práce. Ale potom jsme dělali cirkus *Se mnou smrt a kůn*. Dělal se to třičtvrtě roku, už mi to lezlo krkem. Cítil jsem, že bych chtěl dělat jiný divadlo, role, který by mě zajímaly. S Evou Tálskou to byly samy etudy. Dost špatně jsem to nesl, nějak jsem už ani nedokázal mít nadhled. Dole jsme měli posilovnu, tam byl boxovací pytel, kopnul jsem do něho a natrhl jsem si vazy. Na premiéru jsem přišel o berlič a Eva tvrdila, že jsem to udělal kvůli tomu, abych to nemusel hrát, a že mi nic není. Nakonec jsem odmítl i záskok, protože jsem k tomu už měl odpor. Nakonec jsme se rozloučili v dobrém. Mám tam kamarády, zažil jsem spoustu dobrých věcí, ale globálně na to moc rád nevzpomínám...

**Ani na Babičku, hrál jsi v ní roli Času... ?
To představení má takovou energii, že si nedovedu představit, že by to bylo ne-
příjemné zkoušení.**

Já jsem přišel už do skoro hotové věci. Měl jsem být rezerva, záskok. Jel jsem s nimi na soustředění. Ten, kdo měl hrát Čas, Karel Češka, ho nezvládal rytmicky. Tak jsem se toho chopil já. Ale bylo to hrozně dlouhý. Já jsem tam byl vždycky jen chvilku a pak dlouho nic, to byly pro mě muka. *Babička pro mě bylo utrpení.* Z ekonomických důvodů se to často nasazovalo. To jsem ještě kouřil a během Babičky jsem vykouřil sedmnáct cigaret.

Jak se zkouší s Jiřím Pechou (hlavní role Babičky p. a.)?

Tak s Pecou se znám už z JAMU. Hrál jsem tehdy představení Krysař. Bylo mi 16 let, Vláda Javorský hrál Krysaře a *Peca* Mefista, který ho pokouší. Já jsem hrál Se-pa Joergena – bláznivého rybáře. Mělo to pár repríz, hráli jsme v Červeném kostele v Brně. Kdybych to viděl dneska na videu, tak nevím. Oni si mě vybrali. S Pecou to bylo fajn, je s ním sranda, je to výbornej herec a mám ho rád.

Chodíš do divadla v Brně?

Já vlastně nemám čas a nemám v Brně ani pořádně kde být. Ale když to vyjde, tak zajdu.

Kdo byli tvoji spolužáci, co dělají?

Mí spolužáci z JAMU – *Monika Zařková* hraje Marii ve *Vojckovi* a záskoky, *Filip Čapka* a *Evellyn Pacoláková* jsou v Olomouci, *Radek Kříž* a *Ondřej Šípek* v Jihlavě, *Lenka Valachová* je v Rokoku...

Jsou Jamáci oproti pražským Damákům v nevýhodě?

Na DAMU jsem nestudoval, ale stejně si myslím, že JAMU je lepší. Duch školy, to byl Peter Sherhauffer, on byl skutečná autorita, vlastně i Petr Oslzlý... JAMU pořádá mezi-

Byl jsem rozhodnutěj, že odjedu. Aspoň na rok. To si člověk vždycky říká: Ježišmarja, já nemůžu ani nikam jet, protože z toho vypadnu, nikdo mě nebude znát a konec.

národní festival divadelních škol, chtějí, aby z ní byla evropská škola. Jezdívali jsme po festivalech, probíhaly výměny. Rektorem je *Alois Hajda*, pedagog Martina Čičváka. *Bořivoj Srba* vede dramaturgii, snaží se vést lidi k autorským projektům. Jedni tam ovlivňují druhý.

Nevím, jestli je výhra, kdybych jako posluchač chodil k nějaké herecké hvězdě, protože to ještě neznamená, že je to dobrý pedagog a že to ve mně něco zanechá. Důležitější je hlavně duch studia a atmosféra. Jinak by už člověk mohl chodit na soukromý hodiny... jak v Americe. Ve školách se tam studuje divadlo jako celek, ne jen herectví. Moje kamarádka mi vyprávěla: „No teď jsem si zaplatila kurz herectví, když se to povede, tak si zaplatím zase jinej kurz.“ Každý číšník v New Yorku je herec.

Právě do Ameriky jsi odjel, kdyžs odešel z Husy.

Byl jsem rozhodnutěj, že odjedu. Aspoň na rok. To si člověk vždycky říká: Ježišmarja, já nemůžu ani nikam jet, protože z toho vypadnu, nikdo mě nebude znát a konec. Ale ono to tak asi není. Když si člověk moc pachtí za něčím, tak to třeba nevyjde. Přišel Činoherák a mě to bylo docela jedno. Přišla nabídka od *Martina Čičváka* na Vojcka zrovna, když jsem odjížděl. Pobyt měl trvat rok, já už jsem tam byl předtím několikrát. Ale kvůli Vojckovi jsem se měl vrátit za čtyři měsíce. Říkal jsem: Já nevím, mám toho tedy dost, nevím... Martin říkal: Neblbni, to je velká příležitost tam hrát... Málem mě prosil na kolenou, kdykoliv předtím bych neváhal. Nějak se mi to ale rozleželo v hlavě, tak jsem mu zavola a Vojcka jsem vzal. Role mi připadla zajímavá a taky tu byla možnost prosadit se v Praze a hlavně zkou-

šet zase s Martinem Čičvákem. Odjet se dá vždycky, ale tohle se opakovat nemusí. No, a na základě Vojcka jsem dostal angažmá v Činoheráku.

Druhá role v Činoheráku je v Návratu do pouště. Najednou jsi zkoušel vedle Emilie Vašáryové a Petra Nárožného, kteří dejme tomu patří mezi zkušené herecké osobnosti. Je to rozdíl, jsou tahouni, je to hec, hrát vedle nich?

Tam to nějak vyplynulo úplně samozřejmě. Já tam do styku s Emilií přijdu vlastně jen jednou. S Nárožným mám scénu, kterou jsme dělali celkem dlouho. Nevím, člověk musí úplně setřít, že oni jsou „hvězdy“. Moje heslo je, že je potřeba nemít ostych, jsme kolegové, pracujeme spolu, je potřeba sebevědomí, ale zároveň pokora a to nejenom v tom, že dělám s někým slavným, ale pokora k práci, aby se člověk nespokojil jen s tím. Dokud není známej a slavnej, tak má přirozenej motor, aby byl nejlepší. Pak je slavnej a najednou třeba ten motor chybí. Spousta herců se na to spoléhá, na to, co umí, co dokázali, na co lidi reagují...

Takže ses s těmi už „bez motoru“ potkal.

Hojně.

Tak ještě návrat k Návratu.

Návrat do pouště byla hlavně obnovená spolupráce s *Romanem Polákem*, s nímž jsem dělal už na škole. Měl jsem nějaký problémy s ním vyjít. Pak jsme si to vyříkali a už to šlo. *Emilie* je úžasně velkorysej člověk, hvězda v nejlepší slova smyslu, perfektně připravená, bez jakýchkoliv náznaků povýšenosti, výborná ženská. Nárožný je v pohodě, choval se ke mě výborně, neměl

jsem pocit, že by mě shazoval. Taky to, že jsem chtěl od divadla odejít, mi dalo takový zvláštní nadhled, že se za těma věcmi nemusím pachtit.

Zjistils, že to jde bez divadla?

Určitě. Nevím, čím bych byl, zatím bych nechtěl být ničím jiným. Kdybych něco dělal, tak bych to musel dělat se stejným zápallem, když něco dělám, tak pořádně.

Co zkoušíte?

Trilogii od *Suchova-Kobylyna*. Autor postupně napsal před stopadesáti lety v roze-stupu tři let Svatbu Krečinského, Proces a Smrt Tarelkina. Já mám krásnou roli, postavu Raspuļjeva, která je v prvním a třetím dílu. Je to hrozně zajímavá hra, velmi silné téma. Radost zase s Čičvákem a Kurbranem dělat. Premiéra bude koncem června.

Ještě poslední otázka. Víš sice, že pocházíš z divadelní rodiny, ale stejně si nemůžu pomoci, tvé jméno voní kávu...

Jo, je to naše rodinná káva. *Arnošt Dadák* byl mýho dědy bratranec, možná že nějakej příbuznej teď dostal za to jméno peníze, ale nás se to absolutně nedotklo. Ani ji nefasuju. Jen občas v obchodě říkám: Dejte mi jednu moji kávu. A na poslední premiéře jsem jako tzv. „zlomvázky“ všem rozdal kávu Dadák. Myslím, že to kafe se nedá pít, to jen Jacobs, aby to neškodilo jejich jménu, z toho udělali jako novou odrůdu – Dadák. Jestli budu jednou slavnější než káva Dadák, tak budu rád.

Děkuji za rozhovor

připravila

Lenka Nejezchlebová

Prociíd + ěno

Když jsme u toho Dylana, důležitý byl pro něj rok 1960 – přejmenoval se na Dylana ze

Zimmermana a navštívil legendu a otce amerického (možná i světového) folku Woddy Guthrieho.

Jak a máme jaro. Sebrat se nějaký den odpoledne, rozepnout kabát, vzít z kasičky aspoň jednoho „palackýho“, vybavit se seznamy a hajdy po stanovené trase lustrvat bazary... To prostě musíte!

Pancor v Opletalově (šikmo na druhé straně je „Maťovo“ knihkupectví) má jiný záběr, než by mne zajímalo, přesto, nebo právě proto je tam třeba občas zajít, protože tu může „odpočívat“ něco z výkupu, co se jen tak připleťlo. Tentokrát se tato strategie vyplatila.

O **Joe Walshovi** jsem, myslím, v loňském roce už psal. Tento americký kytarista, zpěvák a skladatel, zakladatel skupiny **James Gang**, pak sólista, současně však v sestavě **Eagles**, přitom ještě spolupracující tu s Randy Newmanem, tu s B. B. Kingem, je zástupcem chlapíků, kteří prostě mají co hrát. LP *But Seriously, Folks* (1978, 8 kousků) se objevilo v Čechách po VVL (Velký Vítězný Listopad), kdy některé prodejny (třeba Agharta v Krakovské) prodávaly za hubičku výprodejové desky americké provenience (dost často měly zářez do hřbetu). Ne že bych musel mít i CD, ale za 190 korun to musíte koupit, to prostě musíte!

Kdyby se zkoumalo, který „aktér“ má nejvíc pirátů, tak by asi vyhrál Bob Dylan. Je jedním z mála těch, kteří se 40 let drží na špici, každé jeho LP či cd je masmédií dosta-

tečně zaznamenáno, průběžně prožívá krize i skandály, má dostatek skalních fandů, jeho skladby patří k nejvíce „vypůjčovaným“ (třeba *Pod strážní věží*) a jméno Dylan se jako jedno z nejčastějších objevuje v odpovědích na klasickou otázku: Kdo vás v tvorbě ovlivnil? Dnes je Dylan přijímán fanoušky „moderní“ hudby jak z tábora folku, tak klasického bigbítu (není to tak samozřejmé; znovu musím jmenovat ještě N. Younga).

Anžto Dylan pravidelně koncertuje, jsou mixážní pulty zvukařů pokladnicí pro „šílené fanoušky“. Nejvíce této produkce je v Praze k mání v bazaru v Mostecké ulici. V jeho „pobočce“ v pasáži Metro na Národní jsem si koupil nějaký Dylanův americký koncert z roku 1992. Na křupanské obálce jednotné řady (s nápisem Live&Alive) německé provenience (Baden-Baden) je i s aplausem nabízeno skoro 60 minut ve 14 skladbách. Nastojte však: večer jsem spustil stroj a ze sluchátek se linuly Dylanovy pecky (hned jako první *Like A Rolling Stone*) přezpívané někým jiným (ať už J. Cashem, T. Chapmanem...). Tak jsem stroj vypnul a pořádně se podíval na samotné CD, na něm však byl potisk stejný jako na obálce. Jako kdybyste si koupili Hrabalovo *Obsluhoval jsem anglického krále*, stálo by to na obálce, na titulu, na patitulu, v tiráži i na účtence, ale v knize by byla jiná náplň – třeba *Perličky na dně*. Vadí? Nevadí. To musí sběratel

mít. To je totiž pirát na druhou (12 skladeb sestříhaných nejspíše z koncertu k 30. výročí Dylanovy činnosti) za 180 korun.

Je to zase důkaz, že nemáte ničemů věřit.

Když jsme u toho Dylana, důležitý byl pro něj rok 1960 – přejmenoval se na Dylana ze Zimmermana a navštívil legendu a otce amerického (možná i světového) folku Woody Guthrieho. Ten mimochodem ovlivnil i jiného slavného písničkáře – Skota Donovana. Když Guthrie v říjnu 1967 zemřel, Dylan mu příští rok věnoval svůj první koncert po delším „nehraní“, které zapříčinila jeho nehoda na motorce...

O 10 dní později jsem si ve stejném bazaru jako v případě Dylana koupil jednu z mnohých kompilací Guthrieho pecek. Woodrow Wilson Guthrie se narodil ve farmářském městě Okemah v Oklahomě. V polovině 30. let už byl známým muzikantem (kytara, harmonika, zpěv), v roce 1935 nahrával pro Archiv lidových písní Kongresové knihovny. Na začátku 40. let se seznámil s P. Seegerem a začal nahrávat pro Folkways label. Od roku 1952 zápasil s nemocí. V roce 1965 vydal sbírku básní i prózy – „Born to Win“. Na CD **Woody Guthrie** (UAE 1996) je digitálně remastrovaných 22 skladeb (tradičních i umělých). Chybí tu sice jeho největší hit, u našich ohňů zpívaný jako *Ta zem je tvá zem* (Rangers), nicméně taková *Hey lolly lolly* je taky pěkná. Jestliže někoho zajímají

kořeny bigbítu, tak s kopáním může začít tady. (Písničkář Arlo Guthrie, kterého asi znáte z Woodstocku nebo z hitu *Alice's Restaurant*, je, jak jistě víte či tušíte, Woodyho syn.)

Ruskou scénu není radno podceňovat a protiruskou averzi je třeba odsměrovat z kultury. Minulý rok jsem byl pať z **The Farlanders**, které patří k mým stálícím. Tu a tam jsem se dovídal (díky zájmu o skupinu **Yat-kha**) o ruské nezávislé scéně. Jednou z kapel, kterou u nás distribuje Black Point, je petrohradská partička **OLE LUK-K'YE**. Za 180 korun si je „zkusit“, to lze. Nákup byl proveden v bazaru v Rumunské. World music, underground, tradici i modernu, počítače i exotické nástroje, ale hlavně psychedelii – to hraje pětičlenná skupina na cd **Toomze** z roku 1996. U Rusů obvyklá multiinstrumentalita a vysoká kvalita zvládnutí nástrojů. Většinu skladeb i textů podepsal Boris Bardasch (zakladatel kapely, vystudovaný archeolog, který se účastnil expedic na východní Sibiř), booklet ruský i anglický – jedeme do Evropy! A adresa na Black Point. Přesto, nebo právě proto je tam někde, za tím vším, slyšet zakódován Východ (jiný klíč, jiný tón, jiné emoce). Ale ne Východ chrámu Vasilije Blaženého, tohle je ještě východnější Východ – jak se píše v jednom z mála materiálů – ethno-trance-acid s programováním a akustikou, houbičkový trip evokující šamanské obřady. Hrdelní

zpěv. Šepot... Pěkné, hodnotím si, pěkné – domestikace možná...

A poslední kus, z bazaru v Rumunské. Pod nicneříkajícím (nebo všeříkajícím) názvem *Rarities* vydala nějaká italská firma (tohle Italové umějí) nahrávky z doby těsně před vznikem **Fleetwod Mac**, kapely rytm&bluesové na přelomu 60. a 70. let, později popové (*Rumours* z r. 1977 se pořád dají poslouchat), kapely – legendy, kterou prošla spousta dobrých muzikantů. V roce 1967 odešel kytarista P. Green od Mayalla, založil spolu s J. McViem, M. Fleetwodem a J. J. Spencerem skupinu, která poprvé vystoupila v srpnu 1967 na jazzovém a bluesovém festivalu. Měla tu obrovský úspěch, stejně jako jejich první deska z toho roku, která pod názvem *Fleetwod Mac* přinesla klasické bluesovky. Green odešel v roce 1970 (aby se věnoval náboženskému hledání) a kapela se pak začala proměňovat a vyvíjet. Z přelomu 60. a 70. let existuje mnoho nahrávek koncertů různé kvality (i na našem trhu), kde se objevují víceméně tytéž skladby... Tohle cd zachycuje hraní „po Mayalloví“ a „před Fleetwod Mac“. Mimo Greena tu hraje např. M. Fleetwod, D. Kirwan, B. Hall atd. Velice příjemná záležitost, jak se dnes říká. Za 260 korun se vydáváte – jak jinak – opět ke kořenům...

Jakub Šofar

Desítka nových písniček tvoří konceptuální celek, vytváří jedinou, a sice melancholickou náladu, a zároveň jde o skladby výsostné individuality, o nichž lze – a musí se – hovořit zvlášť.

Sahara:

Jan Sahara Hedl je širší veřejnosti méně známý hudebník, což nemusí být úplně na škodu. Potvrzuje to přinejmenším to, že jeho tvorba není komerční. A kdyby někdo míru jeho popularity chtěl vysvětlovat kvalitou, bude smeten poslechem kterékoli z jeho desek. Vyslovíme-li jméno Precedens, začne naopak většině hudbymilovné veřejnosti svítat. Opět by ale chybil ten, kdo by si spojoval Saharu s klávesovou skupinou tak, jak ji známe z desek. Sahara stál totiž pouze u začátků skupiny, kterou založil spolu s Martinem Němcem, jejím dodnes „uměleckým vedoucím“. V prvních letech byl ovšem lídrem Precedens Sahara, který pro skupinu psal většinu hudby i textů. Byly to kytarové písničko-skladby bez kapky naděje, které patrně skupinu tak dlouho deprimovaly, až se s ní Sahara rozloučil. Naštěstí existují dvě desky zachycující toto ponuré období: velice „podzemní“ album z archivu **...co nám zbejvá...**, vydané coby „Praprecedens“, a vzpomínková, tentokrát již regulérně nahraná deska Sahary **Šílený pondělí** z roku 1995. Rozdíl mezi těmito počiny a oficiálními des-

kami Precedens bez Sahary mě nutí zhodnotit pozdější skupinu jako „nechutně syntetizátorovou“. Naštěstí na poslední desce pochopili už i dnešní Precedens význam basy, bicích a elektrické kytary...

V roce 1994 vydal Sahara svoji první sólovou desku **Tajnej svatej**, která se nesla přesně v duchu zmíněných pra-precedensových děl. Deska je dodnes uznávaná a posluchačsky oblíbená. Vydána však byla ve spolupráci s Basic Beatem, neboli Bárou Basikovou, neboli Precedens, takže ani ta nebyla Saharovým nejosobnějším počinem. Po dalších sedmi letech vydal Sahara desku **Matka Zebra**, již je věnován tento článek. A tak až ta se stala skutečným Saharovým sólem: do desky mu nikdo nekafral a nevnášel cizí vlivy, Sahara si album celé vypiplal sám a upřímně o něm hovoří jako o věci, na které není nic, co nebyl jeho záměr, což o deskách předchozích říci nemůže. A skutečně, Matka Zebra je úplně jiná, je bez debat nejlepší a Saharova spokojenost s ní je zcela na místě.

Desítka nových písniček tvoří konceptuální celek, vytváří jedinou, a sice melancholickou náladu, a zároveň jde o skladby výsostné individuality, o nichž lze – a musí se – hovořit zvlášť.

Hřbitovní kočka je píseň nejlepší, zmíněnou melancholii navozuje textem nadmíru lyrickým, hudbou je však naprosto veselá, pozitivní. *Vem mě s sebou* – refrén i díky doprovodnému ženskému vokálu s ozvěnou velice připomíná starý Precedens. *Proč právě já* je art-rocková skladba – a nejvíc se vrací k tvorbě starého Sahary. *Hlubinné tůně* zní jak ze středověkého dvora, jako Antikristova rocková balada s dvanáctistrunným brnkavým podmalová-

dobradeska.cz

oáza klidu

ním. *Už ti ji z lože berou* je píseň nejmelodičtější, patrně jediná cele pozitivní, a proto singlová... Charakterizují ji vysoké tóny nádherné kytary, zvláště v energickém sólu. *Zabíječ pavouků* tvoří se *Hřbitovní kočkou* dvojici velmi hybných písní (rytmická basa a bicí). Zabíječe navíc obohacuje dětský sbor tam, kde by Sahara se svým hlubokým, negottovsky nezpěváckým hlasem sotva vyzněl tak dobře. „Moc dětí, hezkého alba smrt,“ zde je to ale střídme, děti zpívají v jediné písni a jen chvíli, je to pak skutečně o moc hezčí. Další dvanáctistrunná, pomaloučká balada se jmenuje *V jasminech tančí láska má*.

Matka Zebra je album velice osobní, nehovoří-li přímo o stavu zpěvákova nitra, líčí jeho poetické představy. I proto se z jediné neosobní, obecné písně line postmoderní deprese: *Digitální ticho* – ticho ve virtuální řeči, digitální ticho mezi námi... Na albu tu a tam, hlavně ale v této písni, zní vysoká, tenoučká elektrická kytara (jinak podobně výrazná už jen v písni *Už ti ji z lože berou*). *Matka Zebra* je píseň nejmíň nápadná, jakoby nejméně důležitá, ale... Je snad nejpoetičtější, nejosobnější, plná pocitů, je úplně jiná – od akustického začátku po rockový konec jako by sem odněkud vpadla omylem navíc; je to poetická básnička pro hodně špatnou náladu, až po několikerém poslechu vyplyne její význam, středobod alba. *Já vím* je skvěle dlouhá skladba na konec desky – bluesově pomalé, lyricky proaranžované reggae, které končí do vytracena nenápadnou ozvěnou zdrsnělé elektrické kytary.

Asi si po prvním poslechu Sahary nepustíme hned znovu Saharu, ale něco jiného, bude nám však tak nějak líp na duši, „zapře-

mejšleně“. Ta deska táhne člověka ven, do přírody, do samoty, do klidu.

Oproti předchozím, stále ještě precdensovsky hutným projektům je tento tvrdší, ale jaksí pozvolný, Saharovy temné dravé balady připomínají krvavé moravské lidovky Jaroslava Hutky. Matka Zebra má křehčí aranže, střídme-stručné-pečlivě umístované, nepřepřácané, poloakustické. Dlouhá klidná intermezza-sóla jsou jako by nenápadná či nevýrazná, ale zamyšlená (zvláště v *Zabíječi pavouků* nebo v *Proč jen já*).

Dál ale opanovává Saharu lyrická deprese, poetika, hloubka duševní i basová, jeho texty mají něco víry, něco smutné lásky, něco obyčejného života a přírody – a všude zní taková letní křehkost. Saharův letenský rock nezapře příbuznost s Mišíkem: je jako jeho – starší – bratr. A to budiž reklamou pro dychtivé posluchače.

Petr Novotný

Jan Sahara Hedl: Matka Zebra. 45 minut, vydalo Sony Music Bonton v roce 2001.

Surfuj a brnkej

**Česká
folková hudba
na internetu**

Kdo umí zahrát G-A-H-C od přírody touží / aspoň jednou podívat se za pořádnou louží“, zpívá Pavel Dobeš. Jenže co když (stejně jako autor tohoto článku) sice milujete folkovou hudbu, na kytaru hraje nahlas a rádi, ale sami se zmůžete nanejvýš na Buráky a Montgomery? A přitom se chcete naučit hrát Nohavicu, Plíhala, Žalmana nebo Samsona Lenka?

Anebo druhá možnost: Žádné Redly či Nohavici nijak zvlášť nemusíte, ale chcete udělat dojem na svého folkově ujetého partnera. Rádi byste ale nějakou méně bolestnou cestu, než celé léto se stanem a spacákem objíždět koncerty.

Částečně vám pomohou různé zpěvníky. Ale ty jednak lezou do peněz, jednak v nich zdaleka nenajdete všechno, především z novější produkce pánů hudebníků. Městský folkař – teoretik se ničeho neleká a sedá k webu.

Nemusíte se bát, že drsní chlapi života lesního (obvyklé klíše označující zpěváky folku a country) se internetu na hony vyhýbají. I kdyby sami nevěděli, kde leží Enter, řada fanoušků folkové hudby dává své vášni průchod i na síti a vytváří zpěvákům osobní stránky, případně kompiluje různé zpěvníky.

Jak postupovat

Ti bezelstnější vyzkoušejí naslepo adresu www.folk.cz. Ta je však překvapivě zavede na elektronický systém objednávání vstupenek do pardubických klubů a divadel, kde muzikanti naší krevní skupiny vystupují jen zřídka.

Další cesta logicky vede přes některý z internetových rozcestníků. Například na www.seznam.cz se přes kategorii Kultura a umění dostanete do sekce Hudba, kde si můžete vybrat mezi kolonkami „Akordy a texty“ (zpěvníky, ale i sbírky akordů a různé pomocné programy) a „Folková hudba“ (zpěváci a skupiny).

Může se stát, že se snažíte najít nějakou konkrétní písničku, ale v žádném zpěvníku není a autor nemá své osobní stránky, případně dokonce nevíte, kdo autorem vůbec je. V takovém případě lze (občas překvapivě úspěšně) použít nějaký fulltextový vyhledávač (www.google.com a jiné), v němž jako slovní řetězec zadáte úryvek z textu. Výsledky bývají nečekané – hledali byste například v pedagogickém sboru fakulty jaderne energetiky ČVUT oddané obdivovatele Lenky Filipové?

Pokud nemáte předem vyhraněnou představu a chcete si ušetřit bloudění slepými uličkami, několik odkazů jsme pro vás předžvýkali.

Naši pěvci (zoologická třída)

Osobní stránky folkových zpěváků se různí mírou oficiality i množstvím infor-

mací. Skoro na všech najdete autorovu diskografii, pár fotek a seznam nejbližších koncertů. Fotky se vám hodí, pokud zpěváky dosud neznáte. Nebudete se pak ztrapňovat tím, že na koncertě požádáte o autogram zvukařského technika.

Pro náš účel se ale pochopitelně nejlépe hodí stránky obsahující co nejvíc písní s akordy. Vlastní web page má dnes už snad každý známější folkař. Například:

wabi.cz – Wabi Daněk. Oficiální stránka obsahující jednak Wabiho písně s akordy, jednak jeho originální básnickou tvorbu (Šlapanice: Mašlínová ze Šlapanic / pod šleprem nenašla nic. / Za šleprem též nenašla nic, / tož odešla bez mašle. / Sešle, šlapa, sílu ztrácí, / sešleji než předešlí, / do Šlapanic když se vrací / bez mašle a beze šlí.).

www.hutka.cz – kompletní texty písní, bohužel bez akordových značek. Zato tu najdete i málo známé texty ze začátků Hutkovy kariéry.

sjanousek.misto.cz – stránka Slávka Janouška má místo textů a akordů jen odkaz na jeden z internetových zpěvníků.

www.lenkow.cz – oficiální stránka hudebního vydavatelství skupin Hop trop a Samson a jeho parta. Nabízí diskografii a fotky. Lenkovy písničky pak hledejte například na www.volny.cz/ceska.kuna/jslenk. Tato stránka dokonce využívá moderní technickou vychytávku – přístup přes

Žádné Redly či Nohavici nijak zvlášť nemusíte, ale chcete udělat dojem na svého folkově ujetého partnera. Rádi byste ale nějakou méně bolestnou cestu, než celé léto se stanem a spacákem objíždět koncerty. Částečně vám pomohou různé zpěvníky. Ale ty jednak lezou do peněz, jednak v nich zdaleka nenajdete všechno, především z novější produkce pánů hudebníků. Městský folkař – teoretik se ničeho neleká a sedá k webu.

Člověk vybavený internetem, tiskárnou (přece jenom na cestu do přírody je lepší mít písničky na papíře) a hodinou času si jednak užije hromadu zábavy (i když to na hambatých stránkách taky), jednak poshání dost písniček na celé léto. Drobné nevýhody (akordové prepisy mohou výjimečně být ne úplně přesné) jsou víc než vyrovnávány šíří nabídky, aktuálností a doprovodnými informacemi na internetových stránkách.

WAP. Až si u táboráku nebudete moct vzpomenout na akordy, vytáhnete si je z mobilu. Samozřejmě musíte trempovat tam, kde je signál.

www.nerez.sk – skupiny Nerez a Neřež. Bohužel žádné akordy, ale budete-li se chtít blýsknout znalostmi folkové historie, Zdeněk Vřešťál zde vypráví o vzniku kapely, hanspaulských hudebních večerech a dalších důležitých a zajímavých (pro folkaře) věcech.

www.nohavica.cz – neoficiální osobní stránky. Chlubí se dvěma sty devadesáti písničkami, jenomže bez akordů. Zato pravidelně aktualizují nohavicovské novinky (buďte in!), obsahují album fotek a seznam všech tiskem vyšlých zpěvníků.

redl.misto.cz – zrcadlová stránka původní slovenské redl.miasto.sk. Kompletní alba od nejstarších Fleretů a AG Fleků po Každý den jinak. Většina písní s akordy, a to v úpravě, kterou při troše snahy zvládnou i jen mírně pokročilí kytaristé. Na www.tramtarie.com pak leží neoficiální stránky Vlasty Redla s kompletními texty, ale bez akordů, zato s úplnou diskografií všech souvisejících uskupení (i Redl-Janoušek-Lenk) a s prepisy bookletů, takže snadno zjistíte, kdo, kdy, kde a s kým (hrál).

music.clnet.cz/zalman – kvalitní oficiální stránka Pavla Lohonky Žalmana a spol. Abecedně seříděné texty písní s akordy:

nad méně známými kousky radostí zaslží i otrlí zálesáci.

Zpěvníky

Jako zpěvník se dá označit v podstatě cokoli. Většina těch klasických internetových nabídek nejznámější autory a od každého něco. Často se bohužel dokola opakuje pár nejprofláknutějších hitů a marně se přidáte po nějaké specialitce. I tady ale platí základní www pravidlo „kdo hledá, najde“.

www.virtualni.zpevnik.cz – zrcadlo Dougova a Lišákova virtuálního zpěvníku. Široký výběr interpretů od hvězd po skutečně menšinová uskupení, k tomu výběr z anglické klasiky žánru. Bohužel autoři naposledy aktualizovali obsah někdy před čtyřmi lety.

folk.kgb.cz – údajně přes 3000 písní, všechny s akordy. Nabízí dosud málo rozšířenou věc – automatickou transpozici. Do příslušného okénka zadáte požadovanou tóninu a nemusíte se o nic starat. Ocení zvláště amatérští hudebníci.

mujweb.cz/www/rosik/zpevnik – 156 písní s akordy, ke ztažení ve formátu html nebo zip. Zase jiným způsobem potěší méně zkušené kytaristy – pod písničkami jsou nakresleny hmaty neobvyklých akordů.

www.kytara.cz není běžný zpěvník, zaměřuje se hlavně na hudební software.

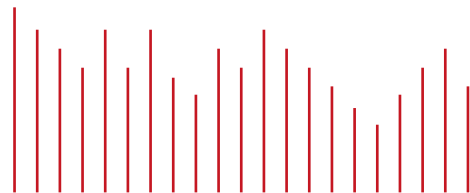
Skrývá ale pravděpodobně nejrozsáhlejší sbírku básniček folkových zpěváků (Karel Plíhal – Najezený komár: Sedí komár na okně, / vypadá dost barokně.) Tyto poetické perly se na kazetách objevují málokdy. Když už jsme u toho Plíhala: Dáte-li u táboráku k dobru jeho lascivní básničky (Nalákal jsem slečnu Petru / na sedmáct centimetrů...), označí vás nezasvěcení za úžasně vtipného a znalci za úžasně vzdělaného.

www.simandl.cz/stranky/hudba – méně hraní autoři (Ryvolové, Pohromadě na přehradě, Ponožky pana Semtamfuka). Jako nášup poměrně efektní tablatura (vybrnkávací návod) na Plíhalovu Pohádku.

Závěr je jednoznačný a pozitivní: Člověk vybavený internetem, tiskárnou (přece jenom na cestu do přírody je lepší mít písničky na papíře) a hodinou času si jednak užije hromadu zábavy (i když to na hambatých stránkách taky), jednak poshání dost písniček na celé léto. Drobné nevýhody (akordové prepisy mohou výjimečně být ne úplně přesné) jsou víc než vyrovnávány šíří nabídky, aktuálností a doprovodnými informacemi na internetových stránkách.

A kdyby vás nějaký ortodoxní folkař osočil, že web degraduje přírodního ducha jeho svaté hudby, usaďte ho parafrází Jarka Nohavici:

My jsme věrní pohaní,
my žijeme nad Labem,
na to vaše G-A-H-C
my se klidně vydlabem.

Paměti jedné

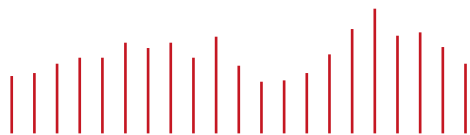
J eště za svého exulantského pobytu ve Velké Británii roze-psal všeu-měl Jan Křesadlo román Skrytý život Cypriána Belvy (doposud nevydaný ani ze spisovatelovy pozůstalosti), v němž se v typicky křesadlovském mumraji všelijakých psychických, zvláště sexuálních deviací zaměřil na z kloubů vymknutou atmosféru padesátých let. Toto období charakterizoval naprosto jednoznačně: podle něho šlo o dobu, kdy se vlády nad Prahou a českými zeměmi ujal nějaký Satan, kdy do lidí vjel nefalšovaný satanistický běs a kdy rozliční a rozmanití satanisté rostli jako houby po dešti a nebyli to žádní nevinní houbaři ani ještě nevinnější houbičky.

Máme-li ovšem srovnat „memoárový román“ Hany Pražákové **Nadějí tu žijem** (vydalo ho agilní havlíčkobrodské nakladatelství Hejkal) s širší veřejnosti bohužel stále ještě neznámým Křesadlovým popisem jednoho „Valpuržina dnu“, na první pohled by autorčin jímavý a citový styl také mohl na čtenáře zapůsobit jako nějaký „něžně háčkováný čas“, natolik je zde totiž Pražáková ponořena do (přirozené!) sféry senti-

mentu a nostalgie. Ačkoli to prozaička stylisticky zahaluje a kolikrát o tom vypovídá jenom náznakem, jakoby námátkou, prostřednictvím nahodile vypraných epizod, které jí snad víc než jiné utkvěly v paměti, má její vyprávění čím dál víc charakter naprosto neokázalé legendy, spojující rysy velikého utrpení s utrpením takřečeným malým. A to legendy více než autobiografické, vždyť přece jde o příběh jejího otce, známého spisovatele Františka Křeliny, po zatčení v srpnu 1951 odsouzeného ve výstražném politickém procesu k dvanácti letům kriminálu, z nichž si prozaik celých devět roků odseděl. A to je příběh nejenom bolestný, nejenom rozbolavělý, leč dokonce přímo mučednický.

O mučednictví vězněného spisovatele v knize přitom promlouvá pouze několik výstižných detailů: stačí připomenout alespoň jeden z nich z konce tohoto vyprávění: František Křelina si totiž po propuštění z kriminálu (díky presidentské amnestii) už nezvykl jíst jinak než lžící. Neméně mučednický je ovšem i příběh jeho choti a jejich dvou dcer, i když tady bezútešných slov ku-

podivu padne neuvěřitelně málo, spíše se tu pocity zoufalství projevují shodou okolností vždy, kdy se situace jako by vylepšuje, když se má chystat svatba nebo když se čeká přírůstek v rodině. To se ale potom po každé ukáže, že mezi (dnešním frekventovaným termínem řečeno) virtuální realitou života těchto tří žen v ústraní a mezi tolik pochopitelnou vidinou či variantou tzv. normálního života, k němuž jistě patří i náprava křivd, vyrostla neproniknutelná zeď, o to víc nesmyslná, oč bytostnější, o to víc nepochopitelná, oč pragmatičtější. Protagonistkám nezbyvá než to, čemu se vzletně říká též mravní houževnatost, neuvěřitelná životní energie či příkladná činorodost, kupříkladu úmorné studium nebo úmorná práce. (Pro informaci: Hana Pražáková v letech 1949–1953 vystudovala češtinu a ukrajinštinu, do roku 1957 byla zaměstnána ve Světě sovětů a dalších pět let v Státním nakladatelství dětské knihy, dnešním Albatrosu.) Nevzletně se tomu říká zatnout zuby a uvědomovat si, že „nadějí tu žijem“. Poněvadž naděje tu zbývá, kdy už víra nezbyvá žádná, jen nadějí se dá na-

„spisovatelské dcery“

pořád žít, když na lásku a milosrdenství není málem pomýšlení.

A naděje se také někdy naplňuje a vyplňuje, aspoň jedno dobro se stane skutkem a nespravedlivě obviněný a odsouzený František Křelina se po devíti letech vrací domů (ač nikoli do svého spořilovského domku, do prostředí malé místní spisovatelské kolonie, nýbrž do nevelkého a tmavého pražského bytu, kam se jeho rodina musela ještě před procesem vystěhovat) a shledává se tu se ženou a s dětmi. O velký triumf dobra však nejde: na svobodu se z nevolnosti vrací zlomený muž, který najde svou choť usmýkanou dlouhými roky marného čekání (tedy i marnosti naděje), zatímco obě dcery už mají svůj vlastní rodinný život, do něhož ovšem vstupovaly s cejchem, že jsou dcerami státu nepřátelské osoby. A že tyto „spisovatelské dcery“ jsou odkázány na pomoc svých bližních, faktickou i psychickou. Nikoli pouze příbuzných: vždyť právě jeden jejich vzdálený příbuzný a východočeský krajan si pospíšil a dosáhl toho, aby mohl Křelinovu vilku obývat sám a aby spisovatelova rodina z ní byla úředně

vypuzena. To je situace, již by sám František Křelina mohl charakterizovat názvem jednoho svého románu: Puklý chrám.

Přece jenom jakési dobrodiní osudu se přihodilo, koneckonců už roku 1956 propustili domů Josefa Knapa jako nevléčitelně nemocného, Jana Zahradníčka dokonce pustili na pohřeb jeho dětí, nicméně Křelina nesměl ani na pohřeb vlastní matky. Protest proti nastupujícímu satanismu v mnoha podobách se ale v padesátých letech odehrával taktéž v početných podobách, kupříkladu manifestační účastí při svatebním obřadu v kostele, či (bohužel) třeba během pohřbů. Přičemž ono satanášství nebo satanismus tenkrát měly věru roztodivný ráz. Jednou se takové anonymní satanášství vtělilo do nenávidného bachaře, jenž s neskrývanou rozkoší ponižoval starého vězně, podruhé se satanismus projevoval zcela konkrétně a jmenovitě dokonce i tam, kde přece mělo jít o humanitu nade vše a mimo vše: kupříkladu na pražské filosofické fakultě.

Tyto stránky memoárového románu asi budou leckterými pamětníky čteny s velkou

pozorností a není divu, že právě v pasážích, kde se autorka vrací ke svým studiím (nakonec ji po boku rozličných rychlokvašených posluchačů „adekářů“, tzv. přizvaných dělnických kádrů, co ani na fakultu nechtěli, nechali dostudovat), bývá nejsarkastičtější a netrpí v tomto směru skoro žádnou zbytečnou pietou, nehodlá všechno zastírat a nad vším mávnout rukou. Zároveň se ovšem snaží být objektivní: na jedné straně konstatuje, že na fakultě tehdy vládli lucipeři jako František Buriánek a v první řadě ovšemže Ladislav Štoll, že slušné univerzitní profesory hlídali ostražití mladí asistenti, na druhé straně vyzvedává, že právě Buriánek se nebál přednášet o ruralistech a dokonce se na přednášce příznivě vyjádřil zrovna i o vězněném Křelinovi.

Podstatně víc má autorka spadeno na své fakultní vrstevníky: na „poskoky asistenty“ Langa a Pohorského, na ambiciózní kritiky Milana a Tondu (tady je tak laskava, že neuvádí příjmení), na budoucího oře disidentské kritiky, který podle jejího svědectví tklivě štkal kdesi v parku na lavičce, že mu zemřel Stalin, nebo na jiného kritikuse, jenž

Zároveň se ovšem snaží být objektivní: na jedné straně konstatuje, že na fakultě tehdy vládli lucipeři jako František Buriánek a v první řadě ovšemže Ladislav Štoll, že slušné univerzitní profesory hlídali ostražití mladí asistenti, na druhé straně vyzvedává, že právě Buriánek se nebál přednášet o ruralistech a dokonce se na přednášce příznivě vyjádřil zrovna i o vězněném Křelinovi.

Paměti jedné

zakysle obcházel malostranský kostel, v němž si troufla se vdávat jeho kolegyně, na studenta, který by se rád stal novým F. X. Šaldou, ale nedotáhl to na víc než na iniciálu navíc mezi jménem a příjmením. Mnozí z nich byli ostatně u toho, když se členové studentského kroužku rozhodli navrhnout své kolegyni Haně Křelinové (v knize – Kláře), aby se svého otce veřejně zřekla. Mysleli to samozřejmě dobře, jak také jinak! Stejně jako to později mysleli dobře s profesurami (svými), se šéfredaktorskými posty (svými) nebo s Literárkami (svými).

Jednu takovou figurku tu však Pražáková přece jenom vyvolává jménem, totiž Jiřího Marka, svého času velmi vydávaného českého spisovatele. Po roce 1945 byl velmi, ale velmi úspěšný, aby také ne! Tady ho přistihujeme v situaci, o níž se vypravěčka ani za nic neměla dovědět: že právě on dělal co mohl, a jako redaktor Rudého práva atp. mohl velmi mnoho, tedy mnoho zlého, když chtěl, aby ji vyhodili ze zaměstnání.

Ačkoli ji dohromady nikdy v životě neviděl, ještě v roce 1956 chtěl být papežštější než papež. Jenže se nemylme, určitě nešlo o žádnou ideologickou pravověrnost až na věky, Jiří Marek s největší pravděpodobností potřeboval dosadit do redakce nějakou svou protežé, a není divu, že mu pro tento bohulibý účel byly svaté věru všechny prostředky. Jak se dočítáme z paměti A. C. Nora Život nebyl sen, týž Jiří Marek to byl, kdo rozpoutal po roce 1950 kampaň, aby byla Norova rodina vystěhována do pohraničí (tak jako mnozí jiní), přičemž nešlo o nic jiného, než že Markova choť dostala zálsuk na Norovu spořilovskou vilu a už si zařídila, aby ji Markovým přiklepli. Člověk, to zní hrdě, říkávalo se tehdy od svítání do stmívání.

Těžiště memoárového románu Hany Pražákové tkví ve faktografii: zčásti citové, zčásti dokumentaristické. V obou případech vybírá pouze epizody, pouze momentky, jednou přesvědčivé, podruhé spíše dezo-

rientující: zdaleka ne každý čtenář se tak dobře orientuje ve všech reáliích dávno uplynulé doby a ví, oč tenkrát vlastně šlo, v jakém kontextu se jednotlivé situace odehrávaly a co mohly znamenat; to je ovšem úskalí skoro každé „memoárové“ prózy, která se snaží vystačit si s náznakem, s narážkou, se zkratkou. Téměř žádnému čtenáři dnes už není jasné, proč by se na podzim 1956 měly poměry v českých zemích najednou tak zprudka zhoršovat: v naší zemi se o maďarském povstání a o sovětských tancích krvavě zavírajících vrátka až na nepočtené výjimky neví bezmála nic.

Tyto samozřejmosti možná autorce unikají rovněž vzhledem k tomu, že Pražáková napsala svou skrytě řečnou vzpomínkovou suitu až čtyři desetiletí poté, v době, kdy žila v Budapešti po boku svého manžela, hungaristy Rudolfa Pražáka, tehdejšího velvyslance ČR v Maďarsku. Pravděpodobně také proto se zaměřila na individuální, neobyčejně emocionální, třebaže právě v tomto ohle-

Měli strach, zejména z prozrazení, ale stejně si tuto černohumorní švandu neodpustili, protože v době, kdy podle Křesadla v Čechách vládli baziliščí satanismus, rovněž takovýto „žert“ znamenal jenom jedině – že totiž „naději tu žijem“.

„spisovatelské dcery“

du velice tlumenou beletristickou výpověď. Do určité míry se tady nabízí srovnání s jednou starší knížkou podobného typu, s prózou Jaromíry Kolářové *Jen o rodinných záležitostech* (Ostrava 1965), s polodokumentárním příběhem jiné rodiny, tentokrát rodiny prominentního politického pracovníka F. J. Kolára, tehdy také vězněného v důsledku klání Gottwaldovy a Slánského garnitury o politickou moc, pozdějšího „postrachu“ raných husákovských let: je to úplně jiný pohled, přes všechno příkoří zbavený rudimentární pokory, u Kolářové jde o knihu, slovy kritiky, „umírněné obžalobnosti“. A také proto nesrovnatelně méně působivou a přesvědčivou. Ostatně: po roce 1969 se Kolár stal v čele Světa sovětů, z něhož musela Pražáková po „maďarských událostech“ odejít. Za Kolára by ji vyrazilo jakbysmet.

V knize *Nadějí tu žijem* nerazíme na několik fantastických scén nebo pasáží, z nichž jedna není autorčiným dílem: jde

o text rozsudku, vyneseno nad spisovatelem Kalistou, Knapem, Křelinou, Prokúpkem, Zahradníčkem a jejich přáteli. Kdopak asi soudcům a prokurátorům pomáhal zformulovat tirády, metající špínu na literární význam nebo na knihy inkriminovaných tvůrců? Zato však peru Hany Pražákové patří vylíčení situace, jak se na nádraží příbuzní vmísili mezi mukly a ti šťastnější s nimi pokradmu mohli prohodit pár slov: to je scéna jak stvořená pro filmovou kreaci. Anebo vyprávění o tom, jak si v ovzduší všeobecných plaček a celonárodního kvílení nad Stalinvým skonem usmyslelo několik mladých lidí, že si natruc na mejdanu zahrají na Stalínův pohřeb. Měli strach, zejména z prozrazení, ale stejně si tuto černohumorní švandu neodpustili, protože v době, kdy podle Křesadla v Čechách vládli baziliščí satanismus, rovněž takovýto „žert“ znamenal jenom jedině – že totiž „naději tu žijem“.

Vladimír Novotný

Časopis
Dobrá adresa si
dovoluje všechny
své čtenáře
pozvat na
autogramiádu
nové knihy
Kateřiny
Rudčenkové
*„Není nutné,
abyste mě
navštěvoval“.*
Je nutné,
abyste nás na
autogramiádě
navštívili
3. 5. 2001
od 15.30
v pražském
Divadle
Na Zábradlí.
Těšíme se
na vás my i (a to
hlavně) Katka
Rudčenková.

První odlišnost, kterou Brycze znalý čtenář identifikuje, jsou řádky. Ano, řádky. Básník pochopil, že sekat ryze prozaický (i když často poeticky laděný) text do rádobyveršů je nesmysl. Zde tedy už povídky získávají i formálně prozaický ráz a nemůže být pochyb (jako u souboru předchozího), jde-li o prózu či o quazi-básně.

Kterak

Pavel Brycz (ročník 1968) získal před dvěma lety Cenu Jiřího Ortena. Není proč to hned na začátku z prozluklé závisti nezmnít. Pavel Brycz je tedy laureátem.

V oceněné povídkové knize (Jsem město, Hněvín 1998) se coby město Most nazval také básníkem. Máme tedy co do činění s básníkem – laureátem, který je zároveň ještě městem a píše prózu.

V loňském roce vydal Pavel Brycz svůj další opus. Jmenuje se Miloval jsem Teklu a jiné povídky. Je hezké, že autor miluje i jiné povídky než Teklu.

V pořadu Rande na jedné nejmenované televizní stanici se nedávno jistá nejistá slečna svěřila, že si vybírá knížky ke čtení podle obalu. Nuže, Bryczovu knihu si nikdy nepřečte. Má-li jenom trochu vkusu, odpudí ji odporná okrová barva stejně jako černobílá fotografie panenky, umělohmotné, a přesto afektované. My, otrlí milci literatury, se ale nenecháme odradit a dovolíme si nahlédnout do textu.

Čtenář, který zná předchozí Bryczův oceněný výtvar, bude překvapen – a snad i mile. V nové povídkové knize dochází ke zřetelnému posunu – a snad i k dobrému.

První odlišnost, kterou Brycze znalý čtenář identifikuje, jsou řádky. Ano, řádky. Básník pochopil, že sekat ryze prozaický (i když často poeticky laděný) text do rádobyveršů je nesmysl. Zde tedy už povídky získávají i formálně prozaický ráz a nemůže být pochyb (jako u souboru předchozího), jde-li o prózu či o quazi-básně.

Dost už ale o formě. Postindustriálního postkomunistického postčtenáře na postmoderní Bryczově literatuře nechť zaujme spíš obsah. I tady dochází od minula ke dvěma větším posunům.

První (ne zas tak důležitý) moment: lyrický subjekt z knihy Jsem město (tedy město Most) se mění v pouhé pozadí, chcete-li – jen prostor a scénu děje, a mění také své jméno. Přestává být Mostem a stává se Prahou (nemějte mě za pragocentrika, sám básník se přestěhoval).

Druhý (navýsost důležitý) moment: Bryczovy povídky jsou čtivé se vším, co k tomu patří.

Dost už ale o formě. Postindustriálního postkomunistického postčtenáře na postmoderní Bryczově literatuře nechť zaujme spíš obsah. I tady dochází od minula ke dvěma větším posunům.

Také „vtipné pointy“ nás vtipností zrovna neoslň. Jsou většinou otrepané nebo zbytečně mravoličné, v několika zvláště vypečených případech obojí.

milovati Teklu

Jiné rysy Bryczova stylu ale přetrvávají. Psal-li před rokem Vladimír Píša o Bryczovi, že „povídky i verše píše s jemným humorem a nostalgií, většinou připojí vtipnou pointu jako završení malého příběhu...“ (Tvar 7/2000, s.10), nezbyvá než jemně oponovat. Bryczův „jemný humor a nostalgii“ bych tehdy i dnes nazval spíše naivitou. Ne ovšem mystickou naivitou Saroyanovy Lidské komedie (jakkoliv krátké okamžiky souznění tu jsou - např. v povídce Vánoce na doživotí). Tolik poetický, aby čtenář rád uvěřil i naprostým pitomostem, ale Brycz není. Přítomnost andělů v kupě rychlíku pouhou zmínkou o Vánocích prostě neobhájí. Humor bývá často násilně vkomponován do jinak pateticky dojemné scény, kterou tím nezparoduje, ale jen jednoduše znehodnotí. Lze to samozřejmě chápat i jako gesto sebezapření a sebezpochybnění autora, který se tím zařadí do dlouhého seznamu sebezpochybňovačů posledních let.

Také „vtipné pointy“ nás vtipností zrovna neoslň. Jsou většinou otrepané nebo zbytečně mravoličné, v několika zvláště vypečených případech obojí.

Mimoto se čtenář občas nemůže zbavit dojmu, že ho má autor za idiota. Ve většině situací totiž všechno dopovídá do nejmenší podrobnosti a nenechá nás vůbec nic si domyslet. Až pod nos servírované významy berou textům kouzlo a skoro nulují čtenářský prožitek. To se od minulé knížky nezměnilo, a v tom je tedy patrně zásadní Bryczův problém.

Nelze ale jen kritizovat. V knize najdeme i texty, které opravdu a nefalšovaně potěší. Nejvydařenější povídkou je zřejmě „Kapitán Poppler“, dále možná titulní „Miloval jsem Teklu“ či „Příběh opravdového člověka“, v němž Brycz k Polevého předloze vytváří zajímavou paralelu, ale i paradox.

Ve většině povídek je silně cítit pražský genius loci (židovské město, královská cesta...), i genius temporis současné české spo-

lečnosti (reklamní agentury, dům obydlený převážně Ukrajinci ap.)

Zajímavě může působitarámování knihy prologem a epilogem. Je tvořen dvěma příběhy, v nichž druhý je součástí prvního. Autor - vypravěč povídek nazírá své písčící ego jako jinou osobu, ovšem s vědomím, že je jeho součástí. Jeho příběh je zároveň příběhem příběhu, o kterém píše příběh. (Uf.) Samo neukončené, právě vznikající vyprávění je základním smyslem „schizofrenní“ povídky, čímž se autor dostává až do sfér nevídaných. Snad by bylo lepší držet se tohoto směru důsledněji a vykašlat se na následné odkazování k jiným dobyvatelům nevídaného - ať už ke Gagarinovi nebo k Hillarymu.

Radit autorovi mi ale nepřísluší. Jak už bylo řečeno, Bryczova kniha je čtivá, z čehož lze usoudit, že přes všechna negativa ji je možné přečíst. A tak je dobře.

Pavel Voňka

Představujeme **Vám**
(nová jména **české**
poezie a prózy)

absolutně bez talentu

Rozhovor s Michalem Černým a dvě jeho povídky

Takže Michale, začneme. Jestli se nepletu, tak jsi vcelku nedávno vyhrál literární soutěž, která se jmenuje Literární Šumava.

Máš naprostou pravdu. Zjevně máš dokonalý informace, jseš fakt dobrej. Ano, je pravda, že jsem zvítězil v Literární Šumavě 2000 v kategorii do 25 let. Na celý věci je možná zajímavý to, že to, že tam vyhraju, jsem předpokládal. Kdyby někdo chtěl důkaz, můžu ho dodat – asi tři měsíce před vy-

hlášením výsledků jsem poslal jednomu kámošovi mejla s touhle větou: „Přihlásil jsem se do Literární Šumavy a počítám, že skončím přinejhorším první.“ Později jsem se dozvěděl, že o mně kámoš říká, že se moc vytahuju. Neprozřetelně jsem to pak taky řekl jednomu novináři v rozhovoru pro Sokolovskej deník. Protože jsem to na tak malý ploše, na jaký ten rozhovor vyšel, nedokázal dost dobře vysvětlit, vypadal jsem pak před všema čtenářema Sokolovskýho dení-

Protože jsem to na tak malý ploše, na jaký ten rozhovor vyšel, nedokázal dost dobře vysvětlit, vypadal jsem pak před všema čtenářema Sokolovskýho deníku jako imbecil.

Jsem absolutně bez talentu

Podle mě je strašná chyba, že i profesionální spisovatelé všeobecně hrozně málo myslí na čtenáře – pak si můžeme jako intoši hrozně stěžovat na to, že lidi nečtou. Myslím si, že to je v první řadě chyba autorů, který vůbec nepřemejšlej nad tím, jak lidi zaujmout.

ku jako imbecil. V žádných médiích jsem už nedostal příležitost to vysvětlit, takže bych to rád vysvětlil teď.

No dobře, tak to vysvětlí.

Věřil jsem že vyhraju, anebo budu na sto procent nějak oceněnej. Bráchovi jsem říkal, že se bojím jedině toho, abych tam nakonec nedostal cenu útěchy „Za největší hovadinu, co jim tam přišla“. Věřil jsem tomu, že ty povídky jsou opravdu dobrý, protože jsem na ně prostě měl dobrý ohlasy. Svoje povídky totiž nedokážu posoudit, nevím jestli jsou dobrý nebo špatný, protože od nich nemám odstup. Například na povídku Komár v podstatě nemám žádné negativní vohlas, a asi tři lidi mi řekli, že to je naprostá bomba. Povídka Či jsou tady ty dary se líbí asi sedmdesáti procentům lidí, a zase asi tak tři lidi jí byli naprosto nadšený. Na povídku o 17. listopadu mám dost různorodý ohlasy. Třeba brácha mi řek: „Bavil jsem se při tom, ale něco tomu chybí.“ A jedna známá mi zase řekla: „vůbec se mi to nelíbilo, byla to děsná nuda a čekala jsem jako na smilování Boží, aby už byl konec.“ Jestliže se teda některý ty povídky líbí většině lidí, byl jsem si jistý, že zaberou taky u poroty.

No vidíš, stalo se. Na co bych se tě tak mohl zeptat teď.

Zeptej se mě na to, čím si myslím, že se moje povídky odlišují od ostatních...

Jo, bezva, Michale, mohl bys nám prosím říct, čípak se ty tvoje povídky tak nějak odlišují od ostatních povídek jiných autorů?

Ježíšmarjá, já teď nevím, trochu jsi mě svojí otázkou zaskočil. Podle mě je zásadní rozdíl v tom, že já přemýšlím hlavně nad tím, aby bylo pro lidi čtení těch povídek zábavný. Aby to byla sranda, zábava, abyste vás to chytilo, nepustilo a vy jste to přečetli jedním dechem. Myšlenka je spíš až na druhým místě. Četl jsem jiný oceněný povídky na Literární Šumavě, byly dobrý, líbily se mi, často byly postavený na vynikajících nápadech. Ale měly taky společný to, že se aspoň mně trochu špatně četly, a připadalo mi, že si ti autoři přišou spíš sami pro sebe nějaký intelektuální šarády a nemyslí moc na čtenáře. Podle mě je strašná chyba, že i profesionální spisovatelé všeobecně hrozně málo myslí na čtenáře – pak si můžeme jako intoši hrozně stěžovat na to, že lidi nečtou. Myslím si, že to je v první řadě chyba autorů, který vůbec nepřemejšlej nad tím, jak lidi zaujmout.

Oukej. Takže ty nad tím přemejšlíš?

Jo.

V tom případě by možná bylo dobrý, kdybys nás seznámil s výsledky svého přemejšlení.

Dobře. Ale na úvod chci předeslat, že k úvahám o tom, jak by se mělo psát, se necítím bejt příliš povolanej. O tom může poučovat třeba Ray Bradbury nebo Stephen King, když za sebou maj dvacet vydaných románů. Ale ne já, jakožto mimořádně neúspěšnej autor, kterej za 17 let usilovného psaní nedokázal napsat nic než asi 5 povídek, o kterých se dá říct, že jsou docela dobrý. To je docela katastrofální výsledek, ne? Mimochodem, tuhle strašlivou bilanci by bylo možný považovat za důkaz úplně chybějícího talentu ke psaní. Možná by ses teď mohl zeptat, jestli si myslím, že vůbec existuje talent ke psaní.

Existuje něco jako talent ke psaní?

Ne.

Proč si to myslíš?

Představujeme **Vám** (nová jména české poezie a prózy)

Kdyby někdo četl moje povídky, který jsem psal ve 14 letech, řekl by mi – ty seš kamaráde úplně bez talentu! Dneska mi někteří lidé říkají – kámo, vždyť ty seš docela talentovanej spisovatel. Když mi někdo říká takový hezký věci, tak mu to samozřejmě nevyvracím, ale v duchu si myslím – houbeles! Nemám vůbec žádný talent ke psaní, prostě jenom koumám nad tím, jak psát a jak bavit lidi.

Tak nám teda konečně řekni, jak zaujmout lidi.

Ze všeho nejdůležitější je začátek povídky, na tom si dávám strašně záležet. Vytrénoval mě v tomhle můj brácha. Dal jsem mu přečíst jednu povídku, která začínala přibližně touto větou: „Sešli jsme se na této podnikové schůzce, abychom projednali vyřešení následků té strašné havárie, která má pro naši cestovní kancelář tak katastrofální následky.“ Bratr mi řekl: „Proč nezačneš třeba touhle větou: Do hajzlu, já se vám tady na to můžu vyfakovat!?“

Vzal jsem si z toho poučení. Základem úspěchu je na začátku vtáhnout čtenáře do děje. Rozlišuju několik typů vtažení čtenáře do děje – akční, imaginativní, pomocí dialogu, a pomocí záhady. Třeba v povídce Komár jsem použil akční vtažení čtenáře do děje, začínám větou: „Do startu akce zbývalo posledních pár vteřin.“ A pak už to jede, jedna akce střihá druhou, skoro nikdo se od toho nedokáže odtrhnout a zaručeně to dočte do konce. Mimochodem, zdá se mi ale, že v tomhle případě se mi akční vtažení až tolik nepovedlo. Hned po akční scéně totiž následuje prostřih a pomyslný „záběr“ na

komáří restauraci vystavěnou na tříramenném lustru. Kvůli tomu je čtenář trochu dezorientovanej, ale jestliže přežije trochu chaotickéj úvod, zaručeně to dočte až do konce. Povídka Komár je taky dost špatná z jazykového a stylistického hlediska. Bylo docela faux pas, když jsem jednoho rána otevřel regionální Mladou frontu, a najednou vidím – hele, nějaký tatrman, kterej se náhodou jmenuje stejně jako já, tady napsal povídku, a ona se jmenuje Komár! Teprve za chvíli mi došlo, že to jsem já a že to je moje povídka. V tu chvíli jsem se zděsil, protože jsem si uvědomil, že je jazykově špatná, že tam jsou některé chyby jako třeba věta: „volným pádem jsem padal jako kámen k peřině“. Jak mi tohle mohlo uniknout?

Jasně, už jsi všem ukázal, jak seš hrozně sebekritickéj, ale teď mi řekni, co je podle tebe kromě dobrého úvodu tou nejdůležitější zásadou, který se držíš.

Netvrdím, že to co řeknu, je nějak objevný, nebo že to je recept na „absolutní, zaručenou čtivost“. Ale moje nejdůležitější zásada by asi zněla: ZÁKLADEM VŠEHO JE VYTVOŘIT OČEKÁVÁNÍ. Čtenář by ale podle mě měl v každé okamžik v průběhu čtení něco očekávat – autor by měl vytvořit dojem, že se v následujících okamžicích NĚCO STANE. Je mi tak trochu blbý, že se tady pořád sebestředně rozepisuju o svejch povídkách, ale píšu o nich tolik proto, že mi zkrátka jsou neblížší. Povídka Čí jsou tady ty dary opravdu mimořádně silně vtahuje čtenáře do děje – přečtete první větu a za chvíli zjistíte, že jste na konci. Začínám totiž větou: „Jednoho večera někdo zabušil na

O tom může
poučovat třeba
Ray Bradbury
nebo Stephen
King, když za
sebou maj dvacet
vydanejch románů.
Ale ne já, jakožto
mimořádně
neúspěšnej autor,
kterej za 17 let
usilovného psaní
nedokázal napsat
nic než asi pět
povídek, o kterých
se dá říct, že jsou
docela dobrý.

Jsem absolutně bez talentu

Jestliže si přečtete tuhle větu, zaručeně si přečtete i druhou, protože vás zajímá, kdopak to zabušil na dveře. Dozvíte se, že to byla nějaká divná, záhadná osoba a s rybím okem, která vám u dveří nechala jehličnatý strom, abyste nemuseli nic kupovat na Vánoce.

dveře.“ Jestliže si přečtete tuhle větu, zaručeně si přečtete i druhou, protože vás zajímá, kdopak to zabušil na dveře. Dozvíte se, že to byla nějaká divná, záhadná osoba s rybím okem, která vám u dveří nechala jehličnatý strom, abyste nemuseli nic kupovat na Vánoce. Ten strom připadá hlavnímu hrdinovi dost podezřelý, s černým jehličím vyhlíží dost zlověstně. Celou dobu je čtenář zvědavý, co se z toho vyvine, a celou dobu tuší, že V BUDOUCNU K NĚČEMU DOJDE, že se všechno schyluje ke zřejmě poněkud podivné oslavě Štědrého dne.

Myslím si, že právě proto se mi třeba osobně čte dost špatně Hrabal nebo Haškův Švejka. Nedokázal jsem přečíst víc než 30 stránek Švejka, protože se jeho děj podle mě řítí odnikud nikam. Podle mého názoru tam zkrátka schází prvek očekávání a těšení se na něco, což je z hlediska čtivosti chyba. Vždyť to známe i ze života – jestliže se nemáme na co těšit, ztrácí náš život úplně smysl. Jestliže se nemám na co těšit jako čtenář knihy, nemá smysl tu knížku číst.

Myslím si, že bude lepší tyhle úvahy o čtení radši ukončit. Radši se tě zeptám, jaký jsou tvoje literární vzory.

Mám takovou svatou trojici – Stephen King, Stanislav Lem a Andrzej Sapkowski. Rád bych se zastavil u Kinga – zatím jsem ještě nepřišel na to, jak to ten chlap dělá, že se ti ty jeho příběhy odehrávají jako filmy v hlavě. Jednou z největších mejch ambicí je psát tak imaginativní příběhy jako King. Původně jsem hodně četl sci-fi, ale teď už se od toho žánru začínám odklánět, a začíná se mi líbit spíš mainstream. Ideální je mainstrea-

movej příběh, kterej je zábavný, ale zároveň není jednorozměrný – je v něm nějaká myšlenka. Za takový příběh považuju třeba Vyhodme ho z kola ven od Kena Keseyho, nebo Růži pro Algernon od Paula Keseye.

Tvrdíš, že nejzajímavější věc, kterou jsi kdy napsal, vznikla, když ti bylo osm. Co to je?

Ano, podle bráchy jsem opravdu svého tvůrčího vrcholu dosáhl v osmi letech, od té doby to jde se mnou jako s autorem s kopce. Přibližně v osmi nebo v devíti letech jsem napsal takovou sci-fi knížku, měla asi 30 stran strojopisu a jmenovala se „Start na planetu Omikron“. Popisovala cesty tří kosmonautů vesmírem – hlavními hrdiny byli kapitán Merx, Magarow a Pepa, který cestovali kosmickým prostorem ve svém létajícím talíři Hesowginu. Povšimněme si třeba už těch jmen, jako je Hesowgin nebo Magarow, podle mě jsou docela pěkný a dobře vymyšlený. Kdybych chtěl podobně hezký jména vymyslet dneska, asi bych měl docela problémy.

Škoda, že se ta knížka nedochovala, půjčil jsem jí jednomu kámošovi a už mi jí nevrátil. Ale byla unikátní, protože je v ní spousta nechtěného, dětského humoru (jak víme, nejlepší humor je právě ten nechtěnej). Dám příklad jedné scény z knihy – Merx, Magarow a Pepa přistáli na nějaký planetě. Nebylo tam nic zajímavého, kromě nějaký výtahový šachty, takže kosmonauti nasedli do výtahu a sjeli dolů. Dole ve sklepech ale nebylo vůbec nic zajímavého, nevěděli co tam mají dělat – lépe řečeno, autor knížky vůbec nevěděl, co by tam měli dělat. Zeptal jsem se na to proto táty, který mi řekl: „No, já jsem pro to, aby tam položili nálož.“ Sedl jsem ke stolu a napsal, že Merx, Magarow a Pepa nasedli do výtahu, sjeli dolů, nevěděli co tam mají dělat, a tak tam položili časovanou nálož, a spustili odpočítávání. Rychle nasedli do výtahu a vyjeli nahoru – ale výtah se jim v ten okamžik zasekl! Už si ani nepamatuju, jak jsem tuhle akční scénu vyřešil.

Představujeme Vám

(nová jména české
poezie a prózy)

Kromě toho bylo v té knížce spousta dětský imaginace, ještě nezničený televizí, takový dětský fantazie. Vymejšlel jsem si nejrůznější technický vynálezy, třeba hlavní zbraní kapitána Merxe byl takzvaný spirálový a kyanový zmizík. Dost důležitým vynálezem kosmonautů byl takzvaný „fysátor“, který dokázal vyléčit úplně všechny nemoci. Například jsem tam psal něco v tomhle smyslu: „Mimozemšťani Magarowovi ustřelili hlavu. Tak ho Merx s Pepou dali do fysátoru, a Magarow z něj vyskočil úplně zdravej.“

Celej příběh vrcholil tak, že se Merx, Magarow a Pepa dostali až na konec vesmíru, a zjistili, že vesmír je zašpuntovaný takzvaným „vesmírným špuntem“. Pak ten špunt vytáhli a zjistili, že za naším „černým vesmírem“ je ještě vesmír červený. Tím příběh končil.

Protože se kapitán Merx bráchovi strašně líbil, hned potom jsem napsal podobnou knížku, tentokrát o cestách časem – hlavní hrdina se tentokrát jmenoval Eskoer (opět docela podařené jméno). Ale Eskoer už neměl takový úspěch. Asi ve čtrnácti letech jsem se pak pokoušel napsat pokračování kapitána Merxe, ale už to nebylo ono – scházel tomu ten nechtěnej humor, naivní fantazie a nespoutaná dětská imaginace. Tohle všechno jsou vlastnosti literatury, který bych chtěl mít, naposledy jsem je měl, když jsem psal kapitána Merxe, a od té doby je v sobě marně hledám.

No, dost o tom pochybuju. Mám docela smůlu v tom, že k psaní příběhů a k literatuře inklinuju celý život. Je to oblast, ve který něco dokázat je hrozně těžký. Kromě toho je pro mě psaní moc namáhavá činnost, ke který přistupuju s odporem, což je asi to nejhorší, co se autorovi může stát. Hrozně mě baví fáze před psaním, teda vymejšlení příběhu, ale samotný psaní moc ne, nepřináší mi radost. Je to taky proto, že se po celou dobu psaní trápím tím, jestli je to pro čtenáře dost zajímavý a čtivý. V důsledku toho jsem hrozně málo produktivní, a myslím, že jsem v tomhle stejnej typ jako třeba František Nepil – ten psal hrozně hubený knížky, protože se pořád strašně trápil nad tím, jestli to čtenáře baví. V důsledku toho napsal poměrně dost málo, ale zato je to minimum hrozně čtivý, vtipný a zajímavý.

Kromě toho nevím, čím mám vlastně zaujmout lidi. Mám začít psát legrační příběhy ze života hmyzu, jako je Komár, anebo něco ve stylu mírně strašidelných psychologických příběhů, jako je Čí jsou tady ty dary? Ani jedno, ani druhé podle mě většinu lidí neuchvátí, protože lidi chtějí číst spíš příběhy ze života než nějaký fantasmagorie. Já si ale myslím, že na příběhy ze života asi nejsem ten pravej typ, takže si radši budu dál psát ty svoje fantasmagorie.

Děkuju za rozhovor

Vymejšlel jsem si nejrůznější technický vynálezy, třeba hlavní zbraní kapitána Merxe byl takzvaný spirálový a kyanový zmizík. Dost důležitým vynálezem kosmonautů byl takzvaný „fysátor“, který dokázal vyléčit úplně všechny nemoci. Například jsem tam psal něco v tomhle smyslu: „Mimozemšťani Magarowovi ustřelili hlavu...“

Myslíš si, že v literatuře ještě něčeho dosáhneš? Proč?

připravil
-mč-

Jsem absolutně bez talentu

Jednoho večera někdo zabušil na dveře. Bylo to dunivé, temné bušení, jakoby se mi do kvartýru dobýval zloděj nebo vrah. Neměl jsem tušení, kdo by chtěl rušit můj večerní klid, a tak jsem se nejdřív podíval kukátkem ve dveřích.

Čí jsou tady ty dary?

Jednoho večera někdo zabušil na dveře. Bylo to dunivé, temné bušení, jakoby se mi do kvartýru dobýval zloděj nebo vrah.

Neměl jsem tušení, kdo by chtěl rušit můj večerní klid, a tak jsem se nejdřív podíval kukátkem ve dveřích. Spatřil jsem něco, co mně dokonale vyděsilo – z chodby se na mě pouliklo velké oko, které snad ani nepatřilo člověku, bylo vypouklé a vodnaté jako oko ryby, uprostřed se rýsovaly žluté zřítelnice protkané odpudivými rudými žilkami.

Co se to sem dobývá za zrůdu? Nerozhodně jsem stál přede dveřmi v tmavé předsíni a naslouchal dunivému buch-buch, kterému srdce odpovídalo jako ozvěna.

Anebo že by to snad přece jenom bylo oko člověka? S trochou fantazie možná připomínalo oči velmi malých dětí, právě narozených nemluvnat. Nevím. Snad znáte ten pocit, kdy si s odstupem času nejste jistí, jestli jste něco viděli ve skutečnosti anebo jenom prožili ve snu jako strašidelný přelud.

Dodal jsem si odvahy a otevřel dveře na řetízek. Z chodby se ozývalo jenom pochechtávání a dusot, jak neznámý o překot pádil dolů ze schodů.

A na chodbě, opřený o šedou skříň elektroměru, stál vysoký jehličnatý strom.

Byl to rozložitý smrk, tak vysoký, že se poslední větev na špičce krčila těsně pod stropem. Nikdy předtím jsem neviděl strom, který by měl tak tmavý odstín jehličí. Jeho barva přecházela pod určitým úhlem pohledu od tmavozelené k sytě černé.

„Kdo to tady nechal?“ ptala se rozespalá máma, kterou zřejmě probudilo bušení na dveře.

„Nemám tušení,“ odpověděl jsem po pravdě. „Asi nějaká ryba nebo kojeneček. Jen co jsem otevřel, seběhlo to dolů po schodech.“

Teprve teď jsem si všimnul, že ten smrk má divně pokroucené větve a vypadá divoce a zlověstně.

„Co to tady je? Někjaká cedulka....“ povídá máma a v houští černého jehličí nahmatala bílý papírek, visící za nit obtočenou kolem kmene.

Stálo na něm:

Čí jsou tady ty dary?

No tak povídej!

Hrnec na povidla,

drátek na boty,

pěkná levá galoše,

a dva chomouty.

Štucel a tři páry saní,

paklíč zlomený,

harampádí vystrachané

z hloubek vědomí.

Čí jsou tady ty dary?

No tak povídej!

„Co je to za blbost?“ komentovala to máma. Mně ta průpovídka něco připomínala, ale nemohl jsem si vzpomenout, odkud jí znám.

„Ale je to docela hezkej stromek,“ pokračovala, „jenom bychom mu uřízli špičku a nemusíme nic kupovat na Vánoce. Akorát doufám, že za ten týden neopadá.“

Mně se ten strom nelíbil. Se svým černým jehličím a pokroucenými větvemi jsem v něm tušil něco nepřirozeného. Stejně tak podivné byly okolnosti, za kterých se u nás ocitl – přinesl ho nějaký šílenec s rybím okem, který vzápětí s chechotem utekl.

„Já bych to sem rozhodně netahal,“ ozval jsem se, „nějak se mi nelíbí, podívej se na to černý jehličí. Radši ho vezmu a vyhodím na smetišť.“

Představujeme **Vám** (nová jména české poezie a prózy)

Jenže máma si prosadila svou. Přes moje protesty jsme stromek vzali a přenesli na balkon.

• • •

Věděl jsem, že s tím smrkem budou problémy.

Dva dny před Štědrým večerem jsme ho přemístili do ložnice, a teprve tehdy jsem zjistil, že má ohromný, neuvěřitelně silný kmen. Byla to strašná práce ten spodek osekat a narvat ho do stojanu – navíc, když se z kmene po každém seknutí řinula nějaká divná směla, která ovšem nebyla průhledná, ale černá mazlavá tekutina, která rychle tuhla na vzduchu. Vytvářely se tím zvláštní tvary, podobné těm, jaké vznikají při odlévání z vosku – ty fantastické předměty, do nichž se ukrývá více otisků skutečného světa. Jeden odlitek tak někdy připomíná shrbeného dědka, jindy řeckou amforu s utrženým uchem, pak zase třeba otevřenou knihu s hořící svíčkou.

Byl jsem z toho dost zašpiněný, umyl jsem se, a z těch černých odlitků si udělal na poličce výstavní obludárium.

Tím pro mě veškerá práce skončila. Vánoce mě už tolik nezajímají jako dřív, skoro mě netýkají, ignoruju je.

• • •

Ke Štědrovečerní večeři jsem, jako ostatně každý rok, přišel jenom v trenkách. Jako vždycky jsem také vzbudil všeobecné pohoršení.

„Jen žádný konvence,“ odušil jsem a posadil se ke stolu. Opravdu nechápu, proč si musí na Štědrý večer všichni vzít pomalu kravaty nebo motýlky, a ne chodit oblečení normálně jako vždycky. Vypadali ja-

ko buržousti – máma a Karolína měly sukni, táta přišel skoro v obleku s motýlkem.

„Dobrý večer, papá,“ pozdravila Karolína. Se svým typickým humorem vystihla i moje pocity. Připadal jsem si jako u buržoustů.

„U buržoustů to vypadá jinak,“ odpověděl mi táta, a po delší odmlce dodal: „Kultivovanějc.“

Po večeři vzal otec jako obyčejně svíčku.

„Půjdu zapálit prskavky,“ řekl, „až zavoním, můžete jít ke stromku.“

• • •

Skoro jsme ani nedýchali. Nastražili jsme uši a napjatě poslouchali, kdy se ozve ono slaboučké „cililink“ kouzelného zvonečku.

Místo toho se ozvalo strašlivé zařvání, při němž tuhla krev v žilách.

Všichni kolem stolu sebou prudce trhli, jako by jimi projelo dvě stě dvacet voltů elektrického proudu. Máma zbledla, vstala, a zamířila ke dveřím obývacího pokoje.

Všem se nám naskytl hrůzostrašný pohled.

Dobře jsem si pamatoval, jak ten vánoční stromek vypadal ještě před několika málo hodinami. Potom, co ho vyzdobila Karolína, už nevypadal tak cize – po větvích padaly kaskády bezpočtu stříbrných řetězů, na obtěžkaných větvích se houpaly čokoládové figurky Mikulášů ve staniolových obalech, stromek se leskl bezpočtem skleněných ozdob. Pod ním byly poskládané balíčky v červených dárkových obalech.

Ale teď se mi při pohledu na stromek obrátil žaludek naruby.

Z pokřivených větví kapala černá, mazlavá hmota, táhnoucí se k zemi v provazcích

**Byl jsem z toho
dost**

zašpiněný,

umyl jsem se,

a z těch

černých odlitků

si udělal na

poličce

výstavní

obludárium.

Tím pro mě

veškerá práce

skončila.

Vánoce mě už

tolik nezajímají

jako dřív, skoro

se mě netýkají,

ignoruju je.

Jsem absolutně bez talentu

Černá smůla
stekla i na ně,
a vytvořila
z nich
slepený
monolit,
smutně
rozplácnutý
na podlaze.
Místo nich
vyplouvaly
z kalužiny jiné
krabice
prapodivných
tvarů,
zabalené do
lesklého
černého
papíru.

jako sliz, a stékala se ve velkých kalužinách na podlaze. V pokoji to pronikavě páchlo, asi jako od páleného polystyrénu. Černá mazlavá hmota zřejmě pohlcovala žluté světlo svíček, takže celý strom tonul v rudých odstínech – napadlo mně, že teď už schází jenom death-metalová hudba a výsledný výjev by byl dokonalý. Všechny skleněné ozdoby a čokoládové figurky byly olemované tím černým svinstvem, a přetvořené do nových tvarů, jakoby si strom vytvořil svoje vlastní ozdoby – přišel jsem blíž a zjistil, že z větví visí mrtvá tělíčka novorozenců anebo ještě nenarozené plody, bílé jako tasemnice, které můžete spatřit vypreparované a naložené do lihu v přírodovědných kabinetech. Skleněné koule olepila černá hmota, a zformovala je do podoby černých skleněných hrušek, jejichž povrch se roztékal do obrazů umučených dětských tváří, s hlavami obepnutými kovovými pásy. Obrazy od H. R. Gigera ve srovnání s tím působily jako jásavé budovatelské výjevy přetékající optimismem.

„Ježíšmarjá, podívejte na ty dárky!“ vykřikla máma.

Černá smůla stekla i na ně, a vytvořila z nich slepený monolit, smutně rozplácnutý na podlaze. Místo nich vyplouvaly z kalužiny jiné krabice prapodivných tvarů, zabalené do lesklého černého papíru.

Přibližně od téhle chvíle mi připadá, že jsem upadl do spánku a prožil freudovskou noční můru.

• • •

Nepřítomně jsme pozorovali, jak černá smůla pleská o podlahu a z kalužiny se vynořují stále zřetelnější obrysy nových darů.

Sklonil jsem se k jednomu z nich. Na připevněném lístečku bylo kostrbatě, jako by dětskou rukou, napsáno: MARTIN. Ten dárek byl pro mně.

„Nerozbaluj to!“ varoval mě táta.

Nedbal jsem na to, nedočkavě strhnul papír a otevřel krabici.

Uvnitř ležela malá holka ve věku kolem tří let. Vypadala, jako by jí někdo mučil a týral, tělo bylo poseté mnoha podlitinami a bodnými ranami. Měla modřiny na tváři, vyražené zuby a ruku zkroucenou do nepřirozeného úhlu.

Rysy té tváře mi připadaly nějak povědomé.

Byla to moje sestra Karolína ve věku tří let.

Vedle ní ležely její oblíbené hračky – plyšový pes, kostky a mrkací panna. A taky dlouhý zakrvácený nůž, se žlutou rukojetí a zahnutou čepelí, přesně takový, jaký jsme kdysi mívali v kuchyňském příborníku. Krev stékala z čepele, na rukojeti byla už zaschlá.

Malá Karolína se pohnula a vydala ze sebe zasténání. Umírala.

S odporem jsem vykřikl a štítivě přibouchl víko od krabice.

V hlavě mi náhle, jako ozvěna, zazněla známá slova:

Čí jsou tady ty dary?

No tak povídej!

Štucel a tři páry saní,

paklíč zlomený,

harampádí vyštrachané

z hloubek vědomí.

„Copak jsi to dostal?“ zeptala se mně se zvědavým úsměvem ta druhá, už dvacetiletá Karolína sedící na křesle v obývacím pokoji.

„Nic zvláštního,“ zamumlal jsem. Chtěl jsem odvrátit pozornost od svého daru, proto jsem rychle sáhnul do hromady černých balíčků. „Podívej, tady je něco pro tebe. Asi nějaká knížka....“

Představujeme Vám

(nová jména české poezie a prózy)

Karolína se usmívala a rozbalovala dárek. Když však spatřila, co je uvnitř, po tváři jí přeběhl stín. Fascinovaně hleděla na svůj dar, úplně se jí rozklepaly prsty, rozčilením polkla sliny sbíhající se v ústech. Než jí v tom někdo stačil zabránit, vytáhla z balíčku prádelní šňůru, omotala si pravou paži a krátce zapumpovala rukou. Vytáhla injekční stříkačku a nedočkavě si jí zapíchla do naběhlé žíly. Oči se jí obrátily v sloup, po tváři se jí rozlil blažený úsměv.

Tak do toho spadla zase, pomyslel jsem si. Před dvěma lety se snažila dostat se ze závislosti na heroinu v protidrogové léčebně.

Ani nevím, jaký dárek dostal táta, protože jsem byl fascinovaný podlouhlým balíkem, dlouhým nejméně dva metry, na němž bylo napsáno moje jméno.

Rozbalil jsem ho, a z té podlouhlé rakve vylezla holka se světle hnědými vlasy. Měla je vzadu svázané do koňského ohonu – přesně tak, jak se mi to líbí. Měla na sobě přiléhavé džíny, pevně obemykající krásně plochý trojúhelník, tvořený ideálně širokými boky.

Byla naprosto přesným zhmotněním mých představ.

Jedním kolenem si na mně klekla, dlaní mi vjela pod košili, začala mě hladit a dotýkat se rty. Pak mě vzala zlehka za ruku, a s úsměvem mě odvedla ke dveřím ložnice – následoval jsem jí jako poslušná myš fascinovaná pohledem krajty.

Tohle jsou nejzajímavější Vánoce v mém životě, přemýšlel jsem. Splnila naše nejtajnější, potlačená přání, která jsme dávno odsunuli na smetiště nevědomí. Dostal jsem jako dárek mrtvou sestru, kterou jsem si kdysi v dět-

ství přál zabít, protože jako druhorozená pro mně byla vetřelcem. Karolína zase dávku drogy, po které tajně toužila jakožto bývalý fetiš po odvykací léčbě. Otec, který dostal unikátní videokazetu s autentickými nahrávkami smrtí skutečných lidí. Potom taky několik bílých myšek, společně se sadou mučících nástrojů, nejrůznější miniaturní skřipce, lámací kola a malinké gilotiny.

A nakonec máma, která z krabice vytáhla novorozence. Jakoby se narodil před minutou, byl celý opepený od krve, z břicha mu ještě visela neuvázaná pupeční šňůra.

Co bude dál? Čí jsou tady ty dary, no tak povídej...

Komár

Do startu akce zbývalo posledních pár vteřin. Stál jsem na samotném okraji propasti a pohlížel dolů do hlubiny. Snažil jsem se působit sebevědomě, potřepával jsem rukama a nohama jako špičkový plavec, který se právě chystá zlomit světový rekord.

„Deset... Devět... Osm... Sedm...“ ozvalo se odpočítávání ve sluchátkách helmy. Nasadil jsem si infračervené brýle a upravil přilbu, která mi pořád trochu sklouzávala.

„Čtyři... Tři... Dva... Jedna... START!“

Všichni čekali, co tentokrát předvedu za fintu. Povedl se mi docela efektní kousek – skočil jsem do propasti po zádech a řítit se hlavou směrem k zemi. Asi dvacet čísel nad kobercem jsem předstíral, že jsem udělal leteckou chybu a šel do vývrtky. Na poslední chvíli jsem rotaci zastavil a ostrým obloukem se vyhnul zemi.

Všichni čekali, co tentokrát předvedu za fintu. Povedl se mi docela efektní kousek – skočil jsem do propasti po zádech a řítit se hlavou směrem k zemi. Asi dvacet čísel nad kobercem jsem předstíral, že jsem udělal leteckou chybu a šel do vývrtky. Na poslední chvíli jsem rotaci zastavil a ostrým obloukem se vyhnul zemi.

Jsem absolutně bez talentu

Nahoře, v komáří restauraci na třiramenném lustru, se na okamžik zastavil provoz. Všichni ztichli, napjatě očekávali, jestli se konečně stane něco zajímavého a ten kaskadér se zabije. Tak nic... Odkládali dalekohledy, opět se ozvalo cinkání skleniček a znuděný hovor.

Úplně dokonalé to nebylo. Jedním křídlem jsem škrtnul o koberec.

• • •

Nahoře, v komáří restauraci na třiramenném lustru, se na okamžik zastavil provoz. Všichni ztichli, napjatě očekávali, jestli se konečně stane něco zajímavého a ten kaskadér se zabije. Tak nic... Odkládali dalekohledy, opět se ozvalo cinkání skleniček a znuděný hovor.

Pokračoval další nepříliš zajímavý večer v restauraci *Krvavý oceán*, což byla krvinárna první cenové skupiny – luxusní podnik, velkoryse vystavený nahoře na třiramenném lustru. Na zlatém disku uprostřed, z něhož vedla ke stropu nosná tyč, se rozprostíral taneční parket a pult s několika barovými židlemi. Graciézně odtud vyplouvali olivrejovaní číšníci, nesoucí obrovské podnosy se skleničkami plnými krve. Stoly hostů stály v řadách na třech ramenech, pa-prskovitě vedoucích od diskového středu.

Menu tentokrát nebylo nejbohatší – narozdíl od minulého týdne, kdy dole na postelích spala dvě mláďata s vynikající teplotou krve, se dnes dole na posteli rozvaloval akorát jeden dospělý jedinec s krevní skupinou B.

Komáři popjeli krev a občas se znuděně zadívali infračerveným dalekohledem na vystoupení kaskadéra.

• • •

Aby to vypadalo efektně, letěl jsem tím způsobem, že jsem se otáčel kolem své osy jako rotující jaderná hlavice. Přes optiku infračervených brýlí vypadal mamlas rozvalující se na posteli jako velká rudá skvrna.

Předem jsem se rozhodl, že budu porušovat veškerá pravidla, uvedená v avionické pří-

ručce, v kapitole „O bezpečné transfúzi“. Komáři tam nahoře chtěli vidět riskantní souboj na život a na smrt, a také byli zvědaví, jestli se mi podaří mamlase vytočit k naprosté zuřivosti – jako toreador býka na koridě.

Letecké příručky přísně zakazovaly jakékoli manévry ve vzdálenosti pětadvaceti tykadél od lopuchů oběti. Je totiž známo, že by mamlas mohl zaslechnout zvuk letu, obzvlášť, kdybyste nasadili forsáž.

Takže jsem nasadil forsáž a začal zběsile poletovat co nejbližší u lopuchů, abych ho probudil.

Jenže to k ničemu nevedlo, pokrývka se pořád rytmicky zvedala, z prostředního otvoru mamlase střídavě vanul smradlavý uragán. Hrozila naprostá blamáž, vypadalo to, že se totálně zesměšním. Tak jsem si sedl na lopuch, odjistil pistoli, přiložil na horkou kůži a napumpoval mu tam patnáct kubíků protisrážlivého séra.

Věděl jsem, že mi teď zbývá nejvíc pět vteřin, a pak nastane peklo. Naklonil jsem se přes okraj lopuchu do jeskyně a z plných plic zařval:

„Vstávej! Vstávej, mamlasi!“

A uletěl jsem. Zpod peřiny se vynořil obrovský pařez, a rozmáchlým pohybem, kterým urazil vzdálenost snad tisíc sosáků, se přemístil k lopuchu a začal po něm přejíždět. Patnáct kubíků protisrážlivého séra dělalo své – rostla mu tam boule jako hrom.

• • •

Už je tady zase ten parchant, pomyslel si. Už zase ten hajzl, ten chytřej, vypráskanej komár, kterej si vždycky najde perfektní úkryt, a nikdy se neposadí na strop nebo na bílý místo na stěně. Tak počkej, hajzle, dneska si to rozdáme, dneska to bude souboj na život a na smrt. Dneska tě rozmáznu.

• • •

Mamlas se probudil. Korida mohla začít.

V duchu jsem si zopakoval příslušné pasáže z letecké příručky o zásadách bezpečné transfúze: „Útok vedeme zásadně na spodní polovinu těla, protože ta je obtížněji dostupná horními pařezy mamlase. Napiková-

Představujeme Vám

(nová jména české
poezie a prózy)

ní do kůže provádíme zásadně mezi dva receptory bolesti. Útok zásadně nevedeme na obličej. Napikovat se do některých exponovaných míst, jako třeba do tváře, je doslova sebevražda.“

Takže to bylo jasné. Vybral jsem si to nejriskantnější místo – spodní víko, kryjící mamlasovo oko.

V případě napikování do spodního víka, a ještě ke všemu s mamlasem při plném vědomí jde ale všechna frajeřina stranou. Vyletěl jsem ze svého úkrytu za radiátorem a tentokrát se snažil manévrovat mimo bezletovou zónu. Přistál jsem ve zvlněné krajince peřiny a poměrně velkou vzdálenost jsem musel urazit pěšky.

Stál jsem na okraji. Zhluboka jsem se nadechl a skočil.

Teď šlo o vteřiny. Stokrát nacvičeným pohybem jsem hmátnul za sebe, bleskově vytasil pistoli, přiložil k měkké kůži. Stiskl jsem spoušť. Prásk!

„Sakra!“ vykřikl jsem překvapeně.

Nebylo to zrovna nejčistší napikování mojí dosavadní kariéry. Popravdě řečeno, napíchl jsem to pěkně blbě. Nepřiložil jsem pistoli úplně ideálně, takže mi z místa nápiču vystříkla horká tekutina. Rázem jsem byl celý ohozený od krve. Zatímco jsem v levé končetině držel vibrující pistoli, pravou jsem se snažil otřít si krev z brýlí. Plastiková hadice, vedoucí od pistole k tlakovému kontejneru, který jsem měl upevněný na zádech, rázem ztmavla, jak v ní proudila tmavě rudá krev. Pět, deset, patnáct litrů... Nervózně jsem těkal očima mezi ciferníkem a horním pařezem mamlase. Pistole se začala čím dál tím víc třást, protože proud kr-

ve byl vinou špatného napikování příliš silný, hrozilo, že to neudržím – proto jsem přehmátl a uchopil pistoli oběma končetinami. Ocitl jsem se tak ve značně riskantním postavení, skoro zaslepený od zbytků zaschlé krve na brýlích.

Ještě že jsem postřehl ten nepatrný stín, který se nade mnou rozprostřel.

V tu chvíli se projevila rutina, tisíce nalétaných hodin, tréninku a úmorné dřiny – věděl jsem, že v žádném případě nesmím vzletět kolmo nahoru, ale zásadně do strany. Stihl jsem to.

• • •

Člověk ležící na posteli se už opravdu rozvzteklil.

Ten mě dožral, ten parchant! Co si to dovolil – štípnul mě do voka! Hajzl jeden, za chvíli to bude pálit jako svině. Tak počkej, kamaráde, tos přehnal.

Vstal, přeběhl k vypínači, rozsvítil, a vzal do ruky svoje trenýrky, povalující se na zemi.

• • •

Náhlé světlo mě úplně oslepilo. V případě, že mamlas rozsvítí, ocitá se kaskadér v bezprostředním ohrožení života. Nejlepší je někam se schovat, anebo aspoň okamžitě vyhledat nějaké tmavé místo na stěně. Když zůstanete sedět jako pecka na bílém podkladě, počítejte s tím, že si vás všimne, a brzy z vás bude trvalá, poněkud avantgardní výzdoba obývacího pokoje.

Jenže já v tu chvíli vůbec nic neviděl. V nouzi nejvyšší jsem si uvědomil, že stěna je polepená tapetou s tmavším vzorkem. Nezbyvalo mi nic jiného než vstoupit na tmavé políčko a modlit se.

Ten mě dožral,
ten parchant!

Co si to dovolil

– štípnul mě
do voka! Hajzl
jeden, za chvíli

to bude pálit

jako svině. Tak
počkej,

kamaráde, tos
přehnal.

Vstal, přeběhl
k vypínači,

rozsvítil, a vzal
do ruky svoje

trenýrky,

povalující se
na zemi.

Jsem absolutně bez talentu

Z mnoha hodin
školení
o anatomii
mamlase jsem
věděl
o naprosto
bezpečném
místě, které je
skoro
nedosažitelné
jeho horními
končetinami.
Tak jsem se mu
tam napikoval
a napumpoval
mu tam dvacet
kubíků
protisrážlivého
séra.

Za chvíli si oči přivykly. Mamlas stál uprostřed pokoje, přikrčený v bojové pozici, s kusem hadru v ruce, a obhlížel stěny.

Znal jsem hodně účinných metod, jak z něj v téhle chvíli udělat totálního pitomce.

Odlepil jsem se od stěny, a začal opisovat kruhy kolem jeho hlavy. Mamlas se za mnou otáčel pořád dokola. Každému muselo být v té chvíli jasné, že vypadal dost komicky. V jednu chvíli jsem zahlédl restauraci Krvavý oceán, a spatřil, jak někteří hosté padají pod stoly v záchvatech smíchu. Mamlas vypadal, jako by se zasekl, a točil se dokola jako dezorientovaný robot, kterému se právě vymazal program.

Následoval bod číslo dvě – provokace. Předstíral jsem, že jsem udělal tu nejhorší pilotážní chybu, jaké se kdo kdy může dopustit – sednul jsem si na bílý podklad. Mamlas se zaradoval, že mě konečně rozmázne, a vyrazil ze sebe spokojené zachrochtání.

Musím uznat, že jisté zkušenosti s koridou přece jenom měl – úzkostlivě sledoval, aby na mě nedopadl stín, a hadr přibližoval velmi pomalu, skoro neznatelně, chtěl mě zabít bleskurychlým, neočekávaným úderem. Tímhle způsobem by amatéra zřejmě zabil, nevěděl však, že má co do činění s profesionálním kaskadérem, který takových soubojů absolvoval tisíce. Unikl jsem jeho soustředěnému výrazu s vyplazenou špičkou jazyka a obletěl ho.

Z mnoha hodin školení o anatomii mamlase jsem věděl o naprosto bezpečném místě, které je skoro nedosažitelné jeho horními končetinami. Tak jsem se mu tam

napikoval a napumpoval mu tam dvacet kubíků protisrážlivého séra.

Když to ucítil, začal se nejdřív zuřivě škrabat, pak propadl naprosté hysterii, točil se kolem dokola a máchal kolem sebe hadrem. Totálně jsem ho psychicky odrovnal, když jsem se přiblížil k lopuchu a pronikavě mu tam zařval. Spadl na kolena a plácal se hadrem po těle, protože jsem mu nemilosrdně uštědřoval jednu ránu za druhou, a k umocnění psychologické účinnosti jsem navíc střídavě nasazoval forsáž, kterou zřejmě slyšel jako pronikavě pištění sirény na bombě s plochou drahou letu. Byl to koncert, naprostá extáze, totální psychologická deprivace, prožíval peklo – třásl se, naskakovala mu husí kůže, chrochtal a plácal se po těle hadrem.

Nakonec pochopil, že definitivně prohrál, zhasnul světlo, vrhnul se do postele a zahrabal se úplně celý pod peřinu, skryl i hlavu a nohy. Ještě chvíli nato se zpod pokrývky ozývaly neartikulované zvuky.

Věděl jsem, že jsem naprostý vítěz. Mohl jsem to ukončit.

Ale tušil jsem, že mám ojedinělou příležitost předvést vrcholné číslo programu, svůj absolutní kaskadérský majstrštyk.

Roztočil jsem se kolem své osy a volným pádem padal jako kámen k peřině.

Je známo, že veškeré avionické příručky přísně zakazují jakékoli letecké manévry pod peřinou. Když už se o tom autoři zmiňují, pak jenom ve spojitosti s takovými výrazy jako „naprosté šílenství“, „sebevražda“, anebo v souvislosti s nešťastnými případy, kdy se kaskadéři ocitli pod peřinou souhrou tragických okolností. Autoři se jenom omezují na konstatování, že „let pod peřinou klade mimořádně vysoké nároky na přesnou pilotáž, protože kaskadér musí prolétávat uzoučkým koridorem kavernů, tvořených záhyby peřiny a tělem mamlase.“

Našel jsem malý otvor a vletěl pod peřinu.

Nejdřív větší jeskyně, milimetrové manévrování, byla to škola vysoké pilotáže, na-

Představujeme Vám

(nová jména české
poezie a prózy)

šel jsem průchod a vzápětí se řítit uzoučným tunelem, kroutícím se jako had pod údery holí, střídavě se zužoval a rozšiřoval, další větší kavern. Ou, sakra! Nevybral jsem zatáčku úplně dokonale a napálil to přímo do mamlasovy nohy, na okamžik jsem vypadl z rytmu, ale zvládnul jsem to, musel jsem proletět dlouhý úsek až kalcům, jeho tělo v infračerveném průmětů brýlí rudě žhnulo a ubíhalo pode mnou, byl to obrovský psychický nápor, ztrácel jsem soustředění, úhyby, prudké obraty, bože, další kolize, bylo to stejně absurdní jako létat s helikoptérou v obývacím pokoji, kolize se strohem peřiny, chvilková ztráta vědomí, dábelská rychlost, přemety ve vzduchu.

A nakonec jsem byl tam.

Existuje několik málo míst, do kterých se můžete mamlasovi napikovat, jestliže mu chcete následující den udělat ze života peklo.

Patří k nim jedno místočko na vnitřní straně prstu u nohy. Tam, kde je na kostním kloubu prstu jenom tenoulinká kůže, hladká a jemná.

Přisál jsem se nohama k peřině, v akrobatické poloze hlavou vzhůru jsem rozvázně vytáhl pistoli, pomalu přiložil, a vytrval v téhle krkolomné pozici tak dlouho, dokud jsem tam nenapumpoval všechno protisrážlivé sérum, co mi zbylo.

Do nejhoršího místa jsem mu napral dobrých šedesát kubíků.

• • •

Hostům krvinárny první cenové skupiny „Krvavý oceán“ se naskytl hrůzostrašný pohled.

Mamlas tam dole ze sebe nejprve vydal děšivý skřek. Vypadalo to, jako by ho po-

sedl amok - vyhrabal se zpod pokrývky, a začal do ní zuřivě bušit pěstí, plácát otevřenou dlaní, dupat a zběsile skákat, přičemž pořád vyrážel skřeky. Pak vzal polštář, přehodil si ho za hlavu, rozmáchl se co to nejvíc šlo, a vši silou praštil do postele. Byla to taková rána, že všichni hosté krvinárny na chvíli ohluchli, zvedl se takový prach a vítr, že to způsobilo pěknou spoušť, padaly skleničky a vázy, rachot roztráskaného nádobí, jednomu hudebníkovi to odneslo housle, květiny poletovaly ve vzduchu, ozýval se jekot a vřiskot.

Jestli byl ten kaskadér pod peřinou, nemohl to přežít. To bylo jasné.

Večer tím skončil. Uklízečky se kbelíky odklízeli střepy, číšníci rovnali stoly, hosté se trousili domů, bylo možné zaslechnout útržky hovoru:

„...příšerný zážitek, sem už v životě nepáchnu, budu chodit tam o tři okna dál...“

„...říct, že ten kaskadér ale předvedl perfektní číslo. Škoda, že...“

„...tak nepobavil, v životě jsem se tak nezasmál, ale...“

Skoro nikdo se nevšimnul, že se tam dole v hlubinách něco pohnulo, a vzápětí se klikatě, s viditelným úsilím vzneslo k výšinám.

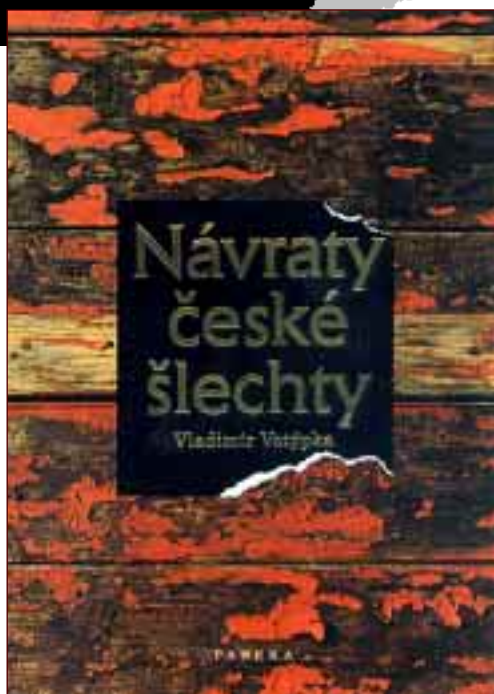
Kaskadér přistál na okraji skříně. Měl roztržené křídlo, pochroumaný sosák a rozbité brýle. Byl celý ulepený od krve, přilba, která mu pořád sjížděla na stranu, byla napůl rozkrápnutá.

Viděl, že všichni odešli. Sundal si přilbu, a vydal se ke krvinárně první cenové skupiny Krvavý oceán, kde číšníci právě odklízeli střepy.

**Kaskadér
přistál na
okraji skříně.
Měl roztržené
křídlo,
pochroumaný
sosák
a rozbité
brýle. Byl
celý ulepený
od krve,
přilba, která
mu pořád
sjížděla na
stranu, byla
napůl
rozkrápnutá.**

V zámku i pod zámkem

V úvodu
totiž
podrobně
popisuje
postup
přijímání
restitučního
zákona.

Dnes o šlechtě. V krátkce porevolučních, mladších i starších dobách dřevitých se do Čech začali vracet aristokraté. Obrazně i doslova. Všichni se pomalu vraceli i do obecného povědomí, někteří rovnou z exilu prošli si bídou, zapomněním, vězením i opětovným narovnáním se a usazením v nových zemích. Někteří se jen přijeli podívat, jiní zůstali a kníže Schwarzenberg, jak už je jeho rodu podobné, šel rovnou na Hrad jako kancléř. V těch dobách se o šlechtě mluvilo nejčastěji ve spojení s degenerací a s údivem, že leckterá hraběnka, která čtyřicet let komunismu makala v Drutěvě, dovede vzít do ruky smeták.

Knihy o aristokracii, od nejvyšší po nejnižší, mají od těch dob rádi jak čtenáři, tak nakladatelé a vydavatelé. Stačí nahlédnout do rubrik s korunkou ve Story či ve Chvilce pro tebe. Mladá fronta např. v roce 1995 vydala (proti časopiseckým článkům podstatně serióznější) „Příběhy české šlechty“, sérii medailonů českých aristokratů, kteří zůstali po dobu komunistického panování v zemi. Její autor Vladimír Votýpka se s potomky starých rodů setkával od sedmdesát-

Je tedy patrné, že kdo měl být zařazen ve Votýpkově studii, musel nejprve požádat o restituce. Z tohoto nevyřčeného pravidla neexistuje výjimka. Budiž připomenuto, že požádat o majetek svých nejbližších předků, kterým byl zabaven, a zušlechťovat jej pro další generace, je činnost nehodná podezíravosti a v současné společnosti ne vždy košér podnikatelských záměrů navíc neobvyklá.

tých let. Z Mladé fronty následně přešel co by autor do nakladatelství Paseka a tam před nedávnem vydal volné (technicky vskutku skvostné a honosné) pokračování šlechtických story – „Návraty české šlechty“, příběhy šlechticů, kteří se vrátili z emigrace. Zbývá ještě dodat, že Paseka nyní přišla s reedicí původních „Příběhů české šlechty“, takže si zprávu o stavu aristokratična na českých hradech, zámcích a tvrzích můžete dopřát v kompletní podobě.

V kompletní?

Už úvod k „Návratům české šlechty“ napovídá, jaký klíč zvolil Vladimír Votýpka při výběru jmen, o nichž bude psát. V úvodu totiž podrobně popisuje postup přijímání restitučního zákona. Je tedy patrné, že kdo měl být zařazen ve Votýpkově studii, musel nejprve požádat o restituce. Z tohoto nevyřčeného pravidla neexistuje výjimka. Budiž připomenuto, že požádat o majetek svých nejbližších předků, kterým byl zabaven, a zušlechťovat jej pro další generace, je činnost nehodná podezíravosti a v současné společnosti ne vždy košér podnikatelských záměrů navíc neobvyklá.

Možná by se dal ale najít i jiný klíč k výběru jmen do Votýpkovy studie, klíč, který by vypovídal víc o tom, proč se šlechtou zabývat. Jak je z textu zřejmé, členové jmenovaných rodů podepsali v roce 1938 provolání k prezidentu Benešovi, kterým se přihlásili k českému národu. Výjimky ale potvrzují pravidlo. Do „Návratů“ zařazený Karel Des Fours Walderode žádné takové provolání nepodepsal. Ale když oni Des Foursové zase vedli tak zajímavou restituční kauzu... A tak se Vladimír Votýpka sveřepě pouští do vachrlatého boje o to, zda Karel Des Fours, jenž přiznává, že byl ve wehrmachtu, je spolehlivý Čech či ne. Výsledek je zřejmý, tedy problematický. Nicméně důležité je, že Des Fours – prolhaný či bělostný –, byl zajímavá osobnost, svou problematičností snad ještě víc.

Výjimek by se v „Návratech české šlechty“ vůbec našlo mnoho. Například baronka Blanka Battagliová de Sopramonte e Ponte alto, která vlastně neemigrovala a celou komunistickou éru prožila na „svém“ postupně chátrajícím zámku. Patří k snad nejzajímavějším postavám celé knihy. Baronka Battagliová je poslední svého rodu, během vyprávění postupně rezignuje na drobnosti okolního světa a stává se z ní opuštěná stárnoucí žena tu a tam zahalena lehkým, vlastně ale nijak podivným tajemstvím, dál mizí i se svým polorozpadlým zámkem v Bratronicích. Výrok: „Už je stejně po všem,“ je nejen jedním z nejdepresivnějších momentů všech, jinak většinou

(překvapivě) málo vzrušujících vyprávění, ale také jednou z cest, tou slepou a konečnou, kam se dnes šlechtictví v české společnosti může ubírat.

Jinou možnost nabízí kapitola věnovaná Janu Maxmiliánovi Dobrzenskému, který současnou roli šlechty vidí takto: „Žijeme v mladé demokracii, organizační záležitosti se dají naučit rychle, zato měnit morální chování, zvyklosti, to trvá déle... Jenže pokud se chceme dostat nahoru v ekonomice, musíme se dostat i na vyšší etickou úroveň, jedno bez druhého nejde.“ O snaze a vžití nutnosti dát do podnikání také tradici a řád mluví mnoho šlechticů ve Votýpkových medailonech. Nese to s sebou kouzelnou „kličku na kapesníku“, nečekaný zvrat. Nadhled v podnikání u nich vede k jistému odstupu od majetku, k pojetí majetku jako prostředku k jiným cílům (v tom je možná soudobé pojetí aristokratična). Karel VII. ze Schwarzenbergu svým výrokem o majetku elegantně nabourává celou „restituční“ koncepci Votýpkovy knihy: „Majetek postrádá stálost a podléhá času“. Ví, o čem mluví.

Dlužno poznamenat, že Votýpka se tu a tam odkloní od hlavního motivu a dovolí „svým“ aristokratům drobné žerty. (Udělejme totéž.) Ve vyprávění například o dobříšském Jeronýmovi Colloredo-Mansfeldovi poznamenává: „...s pořádkem si starosti nedělal (...) víc mu záleželo na tom nacházet věci na místech, kam je položil. Po dvou konfiskacích nebylo divu.“ Než zemřel, pořídl si svérázný Colloredo rakev a dával si do ní zavařeniny, aby nebyla ladem.

Humoru a nadhledu je ale jinak v knize o současných českých šlechticích pomálu. Leitmotivem jsou restituce, restituce a ještě jednou restituce. Záleží už vlastně jen na tom kterém aristokratovi či na historii jeho rodiny, jak bude zhruba dvacet stránek, které má k dispozici, využito. Zda nápaditě či

Když autorovi na jednu noc poskytl na svém zámku nocleh Adam Bubna – Litic, popisuje Votýpka okamžiky o samotě v zámecké komnatě: „Obešel jsem stěny pokoje a dlaní se jich na několika místech dotkl. Kdybych zapíchl kdekoliv hřebík, napadlo mě, s každým kouskem zdiva by se vydrolil i kousek historie. (...) V tom pokoji lidé žili, milovali se, nenáviděli a umírali. Docela se mi líbila představa, že bych se ve snu vrátil o nějaké století nazpět, ale nestalo se.“ Nechtěla by romantická slečna dělat v létě průvodkyni na Karlštejně? Právě u takovýchto pasáží se nejbolestněji vynořuje základní otázka smyslu knihy. První Votýpkova kniha „Příběhy české šlechty“ vznikala dvacet let jako galerie tragédií, nespravedlnosti, vzdoru, nehrdinského hrdinství (přeberte si sami), trochy černého humoru a noblesy a espritu.

plytce. Obojí se najde, Votýpka nabízí celkem velký akční rádius.

V této souvislosti se vkrádá otázka, proč některé zajímavé (a dokonce restituující) rody či osoby do výběru zařazeny nebyly. Jistě, nestačilo místo, ale přece. – Rodina baronů Hildprandtových je podepsána pod dopisem Benešovi a rovněž je opět usedlá na svém zámku Blatná. Poutavé zádrhele v dějinách také nechbí. Část padesátých let trávila baronská rodina kdesi ve stodole na

svém panství, až je ze socialistického „pekla“ vysekal rozporuplný etiopský císař Haile Selassie při své návštěvě komunistického Československa – o propletence tu vskutku není nouze. A tak současná majitelka zámku Blatná z části přístupné expozice udělala patrně jediné muzeum Selassieho ve střední Evropě. Podobných postav – které jsou zajímavé a Votýpkovi proklouzly mezi prsty – by se našlo více. Problém jeho medailonů je ale ještě jinde.

Obvinil Vladimíra Votýpku, že nevydržel častý styk „plebejce“ s aristokracií a podlehl jejímu kouzlu, přičemž – nearistokraticky – zapomněl na její zápory, by bylo plytké. (Po této vymlouvací figuře to ovšem můžeme klidně udělat.) On k tomu totiž sám vybízí. Třeba popisky pod fotografiemi s familiérnostmi typu: „Na snímku chybí nejstarší ze sourozenců Anna, která byla v Paříži. Zato je na něm pes Plumo, jenž se nenechal od fotografování odradit“. Pod jinou fotografií (pod stejnou by to obsahově

nesedělo) najdeme stručná pravidla kriketu. Není známo, co na to říkala popisovaná aristokracie, asi jak kdo.

Když autorovi na jednu noc poskytl na svém zámku nocleh Adam Bubna – Litic, popisuje Votýpka okamžiky o samotě v zámecké komnatě: „Obešel jsem stěny pokoje a dlaní se jich na několika místech dotkl. Kdybych zapíchl kdekoliv hřebík, napadlo mě, s každým kouskem zdiva by se vydrolil i kousek historie. (...) V tom pokoji lidé žili, milovali se, nenáviděli a umírali. Docela se mi líbila představa, že bych se ve snu vrátil o nějaké století nazpět, ale nestalo se.“ Nechtěla by romantická slečna dělat v létě průvodkyni na Karlštejně?

Právě u takovýchto pasáží se nejbolestněji vynořuje základní otázka smyslu knihy. První Votýpkova kniha „Příběhy české šlechty“ vznikala dvacet let jako galerie tragédií, nespravedlnosti, vzdoru, nehrdinského hrdinství (přeberte si sami), trochy černého humoru a noblesy a espritu. „Návraty“ působí jako jen tu a tam ožívající defilé takových či makových restituentů. Neměla by se česká šlechta vracet jinak? Tedy hlavně jinak? Votýpka prezentuje „svou“ šlechtu jako jakýsi klub, kde členové mluví o své dlouhé historii, o svých vlastních spleťkách osudech, ale hlavně se vyrovnávají s restitucí (trochu lamentují, trochu děkují osudu) a neméně často vysvětlují, jak je to u nich doma s češtvím. Ne všichni aristokraté se ale vejdou do této škatulky. Leckdy a leckde Votýpkovi přečnivají. Snad právě v tako-

vých momentech (kterých je ale v „Návratech“ pohříchu málo) lze hledat současný smysl aristokracie v Čechách.

Petr Pithart o českém vztahu k aristokracii jednou napsal: „Naše ‚české ustrojení‘ postrádá ... dědičné vybavení prvky šlechtického sebevědomí: právě šlechta bývá tou společenskou vrstvou, která necítí potřebu neustále se stvrzovat ve svém statusu, neboť ten je – dán (...) šlechta bývá vzorem ‚neužitečných‘ ctností – nemusí myslet na zadní kolečka v jakémkoli smyslu. Šlechta ve svých nejlepších představitelích udržuje smysl pro čest a pravdomluvnost bez ohledu na výhody či nevýhody, které kdokoli jiný s daleko větší pravděpodobností v úvahu bere.“

Má-li Pithart pravdu, tak je možné, že v době, kdy politici nevbuzují buď žádný nebo jen fanatický obdiv, kdy umělci a především literáti rezignovali či rezignují na svou úlohu vzorů (kterou jim v Čechách dalo devatenácté a dvacáté století) že v této době společnost instinktivně hledá vzory všude, kde se dá tušit, že budou. Možná že literatura o aristokracii, které dnes v knižní produkci patří poměrně slušný díl koláče, je jakýmsi projevem absence tradice, jistoty, řádu a vzorů.

Vladimír Votýpka se na tuto rovinu snaží ve své knize upozorňovat, a tak z toku slov o restitucích vykukují poznámky o tom, jak běží lesní či zemědělské hospodaření, jak se pracuje se zdejšími lidmi a jak se na to dívají děti pánů šlechticů, které se povětšinou narodily v cizině a budou za čas dědit rozsáhlé majetky. Jenže společnost, jak se zdá, netouží následovat podobný vzor podnikatelského Otce zakladatele, obnovitele a finančního sebevraha. Škoda.

To nejpodstatnější, co na české šlechtě je, Votýpka potlačil. Jak už bylo řečeno, snaží se vysvětlit, že i takoví aristokraté jako Des Fours Walderode byli Češi jako poleno. Nebyli, byli možná Češi, ale na „polenovitost“ byli příliš kosmopolitní, taková už šlechta je – poctíuje (možná silněji než leckterý švejk) sounáležitost se zemí, ale jinak je světoobčanská. Právě Karel Des Fours Walderode k tomu říká: „Jsem Evropan, příslušný do Daliměřic, okres Semily.“ (Proto je Des Fours důležitý a zajímavý, ne proto, že se soudil a soudí i posmrtně o majetky.) Až budeme všichni Evropany, příslušnými do svých kotev v zapadlých vískách od Mostů u Jablůnkova po Prahu, až tedy budeme v Evropské unii, možná právě tento aristokratický postoj bude to nejpodstatnější, co ze šlechty bude třeba přenést na celou společnost – modus, jak se konečně vyrovnat se sousedstvím velké Evropy, abychom potlačili svůj strach z vlastní slabosti. Já pán ty pán.

Martin Groman

autor, pokud je zjištěno, není šlechtic

Vladimír Votýpka: Návraty české šlechty. Ladislav Horáček – Paseka v Praze a Litomyšli 2000, náklad a cena neuvedeny.

OH L A S Y

Ještě k I. N. R. I

Ch těl bych reagovat na dvě recenze, které Dobrá adresa v minulém čísle věnovala výstavě I. N. R. I. v pražském Rudolfinu. Domnívám se, že zvlášť recenze Martina Beláska byla k výstavě až příliš shovívavá. Evangelium, které se zhmotnilo v ulicích Paříže a na Mallorce je sice zobrazeno formou dokonalou, ale...

Vznosné prostory Rudolfinu poskytly prostor něčemu, co sotva přečká příštích padesát let. S podobně povrchní fasádou může být uměním takřka cokoliv. Příběh evangelia mluví umístěn někam do přelomu letopočtu, ale doslovným přenesením do současnosti (ať už výstavou nebo třeba filmem) ztrácí na opravdovosti. A nepomůže ani kontrast krásných lidí a nevzhledného prostředí. Některé z vystavených fotografií by snad mohly být „uměním“ ve snobských časopisech (čímž nechci Quo, Cosmopolitan ani nic podobného nijak zvlášť urazit).

Snaha kurátora Nedomy představit v Rudolfinu světové umění je chvályhodná. Doufáme, že do něj příště přivede nejen kvalitní provedení, ale i nějakou myšlenku. Veškeré řeči Martina Beláska o postmoderním výkladu světa ji totiž nenahradí.

A nakonec ještě k Září Jiřího Davida nad Rudolfinem. Nerozumím Beláskovým rozpakům nad spojením trnové koruny a Rudolfinu, trnová koruna by možná skvěle vypadala i na hotelu Hilton. Davidova instalace je jedním z nejlepších příkladů umění ve veřejném prostoru v Čechách.

Petr Jiška

Poznámka: Petr Jiška nejprve volá po hluboké myšlence a omlácuje mi o hlavu mou postmodernu, a pak by umístil trnovou korunu na Hilton. Nu což.

Martin Belásek

Co
se
chystá

Co chystá k vydání
Edice

Ukázka ze sbírky „Děje“ Aleny Nádvorníkové.

• • •

Na zastřených místech
jen chrástal, tak
jaký trik?
Leda na domácí půdu

rozvrátit půst, až
přetečou příkopy
a z nádob vyvalí
se bůh, *lehká co mlha*

bloudit. Pohledem
z pokleku, bleskem
žestů
povede stezka:

trikotem ohnivzdorným
v hrudě.

• • •

Hejna o polednách
v návalech hrůzy letí

v mezerách nahé zuby.
Hej, slzavé údolí!
Došuměla?

Alena Nádvorníková (nar. 12. 11. 1942 v Lipníku nad Bečvou) vyučovala do roku 1996 dějiny moderního výtvarného umění na FF UP v Olomouci. V letech 1987–90 byla redaktorkou nakladatelství Odeon. Věnuje se teorii výtvarného projevu, dějinám zejména českého surrealismu (kniha studií a esejů *K surrealismu*, Praha, Torst 1998) a výstavní a ediční činnosti. Od roku 1972 se účastní aktivity Surrealistické skupiny. Svou vlastní kreslířskou tvorbu představila na několika samostatných výstavách, souborně roku 1990 v Brně a 1994 v Olomouci.

Básnické tvorbě se věnuje od počátku 90. let, dosud vydala čtyři sbírky:

„Praha, Pařížská“, Olomouc, Votobia, 1994
„Uvnitř hlasů“, Praha, Český spisovatel, 1995
„Vzpomínky na prázdniny“, Praha, Torst 1997
„Kompoty noci, krystaly dne“, Praha, Dauphin, 1999

• • •

I v jiných prostředích
se hurikány činí, medonosná
je ryba, ostatní z kráteru
odcházejí, prostě mizí -

v ústraní přehled pořídíš
snadno: prapředci, lemuři, zajíc i
další jídlo
volně se nesou po řece Zambezi.

• • •

Nastup a umyj
vodní dělo, přerovnej
kozí pysk: trnem
je kuní bystrá hlava v oku.
U kamen cosi.

• • •

V základních vlcích
hluk brání zvratům
s únikem zase
vzduch nadějně roste.

Smrk bobtná, hrst zvlí.

Odpůldne k půldni
člení tu plochu
napříč vším vodní
hřebeny poslední

(myslí uplývá milník)

konkrétní hadi
strništím blízko
tunelem na *lungomare*
se přemísťují.

Hlínou v *kamenné zboží* vražena.

letos v létě (2001)

současné české poezie

(Knihovna Jana Drdy a Nakladatelství Klokočí)

...

Posthumní strachy?
Podmínky únavy!
Stranou hry s předtuchou
přílišný kus uhasíná
a vykloubený ruší skon.

Chyba lávky, lásky.

...

V příručním zavazadle
má rozhovory, řasy a jiné

v pytli. S nocí zůstávej
v nadbytku, z mezní

potámie už plují:
etruskové, zvukomalebnot.
Supí.

...

Suší si vodotrysky
- řízený hladu let -
mimochodníci odměřují jí
strach. Ach, Krasopaní.

...

Za ní má pšenici v líci
krach v proměnách i
hnilobu při požáru
na lomu stolu.

S příznaky
ponorné hovory zvířat.

...

(Bez průtahů, bez zobáku
chleba s máslem
po činu. Netopýří nedělí.)

...

Vytáhni paty (potrubní poštou)
v závorách
míšenec hlušec rýčem i bičem.

připravila

Kateřina Rudčenková

Nabídka

Nechtěli byste někdo studovat v zahraničí?“ zeptal se zničehonic jeden z našich úterních přednášejících (a mimoto též prorektor univerzity pro zahraniční vztahy).

V našem studentském davu to souhlasně zašumělo.

„Měl bych totiž zajímavou nabídku,“ pokračoval prorektor. „Bylo by to na rok, se slušným stipendiem a bez přijímacího pohovoru.“

Studentský dav znovu souhlasně zabublal, teď o poznání hlasitěji. Stýpko! Na rok! Bez přijímaček! Juj!

„Rozumějte,“ ozval se zase přednášející prohonorabilis, „univerzita v Padžadžaránu by s námi totiž strašně chtěla spolupracovat. A my nemáme koho tam poslat.“

Okamžitě jsme přestali souhlasně bublat. Nastalé ticho přerušilo až tiché dívčí špitnutí:

„Kam?“

„Do Padžadžaránu,“ zopakoval nebohý pedagog, toho dne jistě již poněkolkáté. Když viděl, že Padžadžarán sice všichni známe, ale zrovna si nemůžeme vzpomenout, dodal skoro omluvně:

„To je v Indonésii.“

Nepřihlásil se nikdo.

Honzy Hanzla

Sex!

Vraždy!

Plyšáci!

Podobrazník...

„A to je škoda,“ shodli jsme se později, když jsme nenadálou zahraniční nabídku rozebírali. Zrovna naší studijní skupině by byl totiž Padžadžarán opravdu užitečný. Třeba kolegové novináři – konečně by se přestali babrat ve všech těch Timesech a Guardianech a okusili by kvalitní žurnalistiku listu Padžadžarán Today. Nehledě na to by si stálého zpravodaje z Padžadžaránu jistě ráda hýčkala každá naše televize.

My ostatní, klasičtí bohemisté, bychom též studium češtiny v Indonésii využili mnohostranně. Vždyť kolik erudovaných znalců je v Čechách schopno porovnat palatalizaci alveodentál v češtině a v indonésštině? Nepochybuji o tom, že bychom pro českou vědu byli přínosem.

Pokud někdo namítne, že Padžadžarán není Paříž, ba ani Praha, má jistě pravdu. Já si ale umím velmi dobře představit, že bych na festivalu Padžadžaránské jaro poslouchal Padžadžaránské komorní trio nebo Bambini di Padžadžarán a chodil do Městských divadel Padžadžaránských na místní Libuši, která by věštila „Vidím město veliké, zbudujte ho tam kde muž v hlubokém hvozdu bude tesat padžadžar!“

Jenom jednoho se bojím. Že by mi doma neprošlo, kdybych si z cest přivezl dvě tři Padžadžaránky.

Dají se noviny obrátit vzhůru nohama?

Čtěte

LITERÁRNÍ NOVINY

*...nevšední pohled
na společnost a kulturu...*

**Krátké články na lesklém
papíře vás u nás nepohorší!**

LITERÁRNÍ NOVINY, tel. 02/24 87 24 80; e-mail: liternov@comp.cz

Pošleme zdarma číslo na ukázkou!

V příštím čísle (vychází 31. května 2001)

si přečtete:

Rozsáhlý materiál
o cause Harry Potter

Povídky J. Hrubého

Recenzi Martina Gromana
na knihu
Fenomén smrti v 19. století

Na shledanou příště!